

FOLKETINGSTIDENDE

**FORHANDLINGERNE
I FOLKETINGSÅRET 1982-83**

(134. ÅRGANG)

VIII

Sp. 10593-12128

S

**J. H. SCHULTZ A/S
KØBENHAVN**

1984

[Ministeren for kulturelle anliggender]

dette forslag, hvis det skulle blive vedtaget inden sommerferien.

Formanden:

Det er min agt at foreslå lovforslaget henvist til behandling i udvalg, men jeg forstår, at fru Marianne Bentsen-Pedersen skal have en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Ja tak, men ét er da, at regeringen siger, at det ønsker den ikke. Men hvad er det, der står i loven? Hvad er det i loven, der forhindrer det? Hvis telefonselskaberne nu ønsker at udbygge det, kan telefonselskaberne så ikke gøre det? Har ministeren nogen hjemmel til at sige: det må I ikke? Jeg vil da gerne vide, hvis jeg skal vedtage et forslag, om det kan bruges til, at telefonselskaberne laver et hybridnet på grundlag af forslaget. Det kan da ikke være for meget at få at vide, inden man skal stemme. Det kan godt være, ministeren ikke kan svare på det, men vi må i hvert fald have det afklaret.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kulturudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

20) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 92:

Forslag til folketingsbeslutning om en ny dansk indsats omkring INF-forhandlingerne.

Af Pelle Voigt (SF) og Steen Folke (VS) m.fl.

(FremSAT 6/4 83).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Der er reelt ikke meget nyt i SFs og VS' forslag til folketingsbeslutning, som i dag er til første behandling. Det svarer stort set til de to partiers forslag om motiveret dagsorden, som bortfaldt efter forespørgselsdebatten i folketinget den 8. februar i år.

Folketinget vedtog dengang – og det skete som bekendt med regeringspartiernes stemmer – et forslag om motiveret dagsorden, som var stillet af socialdemokratiet, og i denne dagsorden opfordrede folketinget bl.a. regeringen til at præge den vestlige holdning under INF-forhandlingerne i Genève, så den foreslåede nulløsning udbygges med et realistisk alternativ til det seneste sovjetiske tilbud, og til at arbejde for en løsning, der indebærer en sådan reduktion af SS-20 raketterne, at de vestlige mellemdistanceraketter ikke opstilles.

Som det blev bekræftet under debatten den 8. februar 1983, bygger denne dagsorden på NATOs dobbeltbeslutning i 1979, mens derimod både SFs og VS' dagsordensforslag dengang – og det i dag foreliggende beslutningsforslag – indebærer et brud med dobbeltbeslutningen. At SF og VS så denne gang har valgt at fremlægge deres synspunkter som et forslag til folketingsbeslutning, gør det naturligvis ikke mere acceptabelt.

Samtidig overser forslaget fuldstændig den udvikling, som INF-spørgsmålet har været genstand for, siden vi havde debatten her i folketinget i februar 1983, og som naturligvis må tages med i betragtning. Jeg tænker især på præsident Reagans forslag til en mellem-løsning, men også på generalsekretær Andropovs nye forslag om at basere beregningerne på antallet af sprænghoveder og ikke på antallet af raketter.

Præsident Reagans udspil blev fremlagt i slutningen af marts efter indgående konsultationer med de allierede, hvorunder vi fra dansk side havde fremført de synspunkter, som var indeholdt i den nævnte folketingsvedtagelse. Forslaget til en mellem-løsning repræsenterer jo netop den udbygning af nulløsningen med et alternativ til det sovjetiske tilbud, som folketinget ønskede, og som forhåbentlig kan danne grundlag for forhandlingerne om en aftale, der kan nedskære

[Udenrigsministeren]

antallet af landbaserede mellemdistanceraketter betydeligt.

Generalsekretær Andropovs forslag var indeholdt i en tale, han holdt den 3. maj 1983, og den repræsenterer ligeledes en ny udvikling i den sovjetiske holdning, jfr. hvad jeg allerede har sagt om antallet af spræghoveder fremfor antallet af raketter. På den baggrund er det vort håb, at denne udvikling vil bidrage til, at der vil kunne gøres fremskridt i Genèveforhandlingerne, som jo netop er blevet genoptaget; det skete som bekendt i tirsdags.

Vi håber derfor nu, at Sovjetunionen ved forhandlingsbordet vil besvare det amerikanske udspil på en positiv og konstruktiv måde; det er nu engang opstillingen af de sovjetiske SS-20 raketter, som har fremkaldt den foreliggende situation. Men den sovjetiske reaktion i Genève må også ses i et videre perspektiv. Bliver den tilstrækkelig imødekommende, vil vi kunne håbe på, at den mere omfattende Øst-Vest-dialog, som alle ser frem til, endelig vil kunne komme i gang, og det kan ikke gå hurtigt nok.

Til de enkelte punkter i forslaget skal jeg komme med følgende bemærkninger:

Først vedrørende forslaget om et stop for forberedelserne. Der foreslår SF og VS en ny dansk indsats i forbindelse med INF-forhandlingerne. Det nye ligger imidlertid ikke i indsatsens mål, som jo stadig er en sådan reduktion af SS-20 raketterne, at de vestlige mellemdistanceraketter ikke opstilles, nej, det nye er de veje, man skal gå for at nå det mål. Det foreslås således, at man fra vestlig side i den nuværende situation undlader at fortsætte forberedelser til opstilling af de 572 Pershing II- og krydsermissiler, hvormed det om nødvendigt er hensigten at modernisere NATOs forsvar. Set i sammenhæng med ønsket om en reduktion af SS-20'erne til gengæld for ikke-opstilling af nogen af NATOs 572 raketter overhovedet må dette så betyde, at man fra vestlig side skal slå til med det samme og acceptere generalsekretær Andropovs tilbud fra december sidste år om at trække SS-20'erne tilbage øst for Ural, sådan at for fremtiden kun 162 af dem kan nå mål vest for grænsen imellem Forbundsrepublikken og DDR.

Forslaget går med andre ord ud på, at vi fra dansk side i NATO skulle foreslå, at NATO accepterer Sovjetunionens tilbud i for-

handlingerne og så lader det være godt med det. Det ville oprigtig talt være en noget usædvanlig fremgangsmåde i en forhandlingssituation. Det bliver endnu grellere, når man tager i betragtning, at Sovjetunionen, efter at SF og VS har fremsat deres forslag, er kommet med et udspil, som viser, at Sovjetunionen er klar over, at man må komme med yderligere indrømmelser. Presset begynder altså at virke, og så ville det da være helt urimeligt at fjerne dette pres, netop som det ser ud til, at det er begyndt at give det tilsigtede resultat.

Ud over SFs og VS' forslag om et stop for alle forberedelser til opstilling ønsker forslagsstillerne – som det hedder – »at fastslå, at de britiske og franske INF-våben må tælles med i forbindelse med en forhandlingsløsning ...«. Dette svarer ganske til, hvad man fra sovjetisk side har stillet krav om i forhandlingerne.

Hertil er imidlertid at bemærke, at de franske og britiske atomstyrker er helt forskellige fra Sovjetunionens og USAs mellemdistanceraketter. De franske og britiske atomstyrker er strategiske og har alene til formål at forsvare disse lande som et allersidste forsvarsmiddel. Intet fornuftigt menneske vil vel tro, at Storbritannien og Frankrig, som besidder 162 raketter, vil angribe de 1.053 INF-våben i Sovjetunionen, som tilmed bakkes op af Sovjetunionens 10.000 strategiske våben. Et sådant skridt ville simpelt hen være uden mening. De britiske og franske våben vil kun blive anvendt som en allersidste udvej for at forsvare de to lande. De tjener derfor ikke til at forsvare Vesteuropa som sådan, og de besidder derfor heller ikke den såkaldte koblingseffekt, det vil sige evnen til, om nødvendigt, at udløse en reaktion med de amerikanske strategiske atomvåben. Denne kobling, som er et meget vigtigt led i de vestlige atomstyrkers afskrækkelsesfunktion og hele NATO-strategien, er alene knyttet til de amerikanske atomstyrker i Europa.

For øvrigt har Sovjetunionen tidligere erkendt, at de franske og britiske atomstyrker ikke kan opfattes som mellemdistancevåben, men er strategiske våben. Det skete under SALT I-forhandlingerne, som netop handlede om de strategiske våben. Sovjetunionen ønskede dengang de franske og britiske atomvåben indregnet, og ved forhandlingser-

[Udenrigsministeren]

nes afslutning fremkom Sovjetunionen med en offentlig erklæring herom. I INF-forhandlingerne hører disse våben derimod ikke naturligt hjemme, for man skal huske på, at bortset fra de 18 franske landbaserede raketter er alle de britiske og franske raketter placeret i u-både, og hvis de skulle medtages i forhandlingerne i Genève, måtte man naturligvis også medtage på den anden side de tilsvarende sovjetiske u-både, der er placeret i Østersøen eller i Murmanskområdet, ellers var der jo slet ingen sammenhæng i tingene.

Når det er sagt, må det også være på sin plads at konstatere, at ingen atomvåben principielt kan være undtaget fra nedrustningsbestræbelserne, og det gælder naturligvis også de britiske og de franske atomstyrker. De bør derfor med i drøftelserne, men de bør med i en sammenhæng, hvor de hører naturligt hjemme. Jeg vil da gerne minde om, at det altid har været forudset, at INF-forhandlingerne på et eller andet tidspunkt må inddrages i forhandlingerne om de strategiske våben, altså de såkaldte START-forhandlinger. Men regeringen er af den opfattelse, at en konkretisering af disse planer på nuværende tidspunkt uden tvivl vil vanskeliggøre et positivt udfald af INF-forhandlingerne.

Endelig foreslås det, at forhandlingerne om en løsning skal forlænges ud over 1983, hvis den nuværende frist ikke kan overholdes. Hertil vil jeg kun sige, at medmindre parterne inden udgangen af dette år er blevet enige om en aftale, der dækker alle INF-våben, det vil sige ikke bare de landbaserede mellemdistanceraketter, der for øjeblikket står i centrum af parternes forhandlingsbestræbelser, men også de luftbårne og eventuelt andre mellemdistancevåben, så er det i allerhøjeste grad et vestligt ønske, at forhandlingerne fortsætter ud over 1983. Det er bare ikke ensbetydende med, at man samtidig beslutter sig til at udskyde opstillingen af de første vestlige INF-våben. Det ville betyde en fravigelse af dobbeltbeslutningen fra 1979 og dermed en fjernelse af presset mod Sovjetunionen for at opnå reduktioner af den sovjetiske INF-opstilling, hvilket jo var hele ideen med dobbeltbeslutningen.

Jeg skal derfor afvise forslaget fra SF og VS. Jeg skal gentage, at vi er enige om målet, nemlig at fremme nedrustning og våbenkontrol; men dette mål fjerner vi os fra, hvis vi

går den vej, som her bliver anvist af SF og VS.

Lasse Budtz (S):

Denne debat finder sted få dage efter genoptagelsen af de såkaldte INF-forhandlinger i Genève, og den kan derfor næsten ikke være mere aktuell. Baggrunden må også siges at være yderst alvorlig, for de to supermagter har genoptaget forhandlingerne med erklæringer om, at modpartens synspunkter og forslag er uacceptable. Men om SFs og VS' beslutningsforslag er strengt nødvendigt, er nok tvivlsomt, da vi jo alligevel i næste uge har den store, afsluttende udenrigspolitiske debat.

Selve ordlyden af forslaget kan socialdemokratiet ikke have noget imod, da det er skrevet af efter synspunkter, vi selv har givet udtryk for. Vi er da også enige i, at vi må håbe det bedste, men vi må forberede os på det værste, og det værste er en fortsættelse af opstillingen af mellemdistanceraketter i Europa. Vi må regne med, at opnår man ikke et resultat i løbet af det sene efterår, vil de første Pershing II-raketter, måske 9, blive opstillet i Tyskland i sidste kvartal, og de første krydsermissiler, nogle mener 32 i alt, vil blive placeret i England og Italien. Belgien og Holland derimod slipper, i hvert fald i første omgang.

Men dette kan i sig selv føre endnu værre konsekvenser med sig. En fuldstændig afbrydelse af nedrustningsforhandlingerne er en mulighed, og man er tvunget til også at forudse en afbrydelse af forhandlingerne om de langtrækkende, strategiske kernevåben, der forhandles ved de såkaldte START-forhandlinger.

Sovjet har desuden truet med at besvare den begyndende vestlige opstilling med placering af endnu mere avancerede sovjetiske missiler i USAs nærhed, og oprustningsskruen må således frygtes at få endnu en omdrejning.

Sideløbende med dette må vi ulykkeligvis forvente en fortsat opstilling af de russiske SS-20 raketter. Opstillingen er allerede gennemført i en meget lang periode, og der er placeret mindst 351, med to tredjedele med 3 sprænghoveder i hvert missil, pegende mod europæiske mål. Fortsættelsen er ubegribelig og må fordømmes alene af den grund, at da

[Lasse Budtz]

der var opstillet 200 SS-20re, erklærede nu afdøde Leonid Bresjnev, at en tilfredsstillende balance var nået. Hvorfor i alverden da fortsætte? At det skader forhandlingsklimaet alvorligt, bør ingen være i tvivl om.

Samtidig fortsætter Vesten forberedelserne til sin opstilling, skønt stadig flere eksperter, deriblandt adskillige amerikanske, erklærer, at de vestlige raketter overhovedet ikke er nødvendige set fra et militærstrategisk synspunkt. Hele udviklingen er blevet et politisk spørgsmål, ikke et militært. Man ønsker at demonstrere den vestlige solidaritet, men stadig flere i Vesten mener, at der heller ikke er politisk behov for en sådan demonstration.

De britiske og franske kernevåbenmissiler må nødvendigvis tælle med, når vi prøver at bedømme styrkeforholdet i Europa mellem Øst og Vest. Jurij Andropovs forslag om ikke blot at tælle missiler, men også kernevåbensprængladninger, forekommer logisk. Alene af den grund, at det imødekommer amerikanske synspunkter, skulle det lette mulighederne for et positivt resultat.

Der har rent politisk udviklet sig en sådan situation, at forståelsen af nødvendigheden af at opnå et positivt resultat breder sig hastigt. I den amerikanske Kongres har to tredjedele af medlemmerne af Repræsentanternes Hus udtalt sig til fordel for en fastfrysning af kernevåbenlagrene, så længe der forhandles. Amerikanske katolske biskopper har fordømt atomvåbnene. Og herhjemme har et ledende medlem af kristeligt folkeparti udtalt sig meget positivt om ordlyden af det beslutningsforslag, vi i dag behandler, og som altså er bygget på socialdemokratiske synspunkter. Det er derfor naturligt at spørge kristeligt folkepartis folketingsgruppe, om den deler den opfattelse, partiets medlemmer af regeringens sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg har givet udtryk for.

Det norske Arbeiderpartiet har enstemmigt udtalt, at man ikke kan give støtte til, at der forhandles med sigte på, at der skal udplacere nye våben. Det britiske og det hollandske parti og de to belgiske socialdemokratiske partier er af samme opfattelse. Det vesttyske socialdemokratiske parti, SPD, har erklæret, at målet for forhandlingerne i Genève er at nå et resultat, der fastsætter antallet af mellemdistanceraketter i Europa så lavt, at opstilling af nye systemer i Tyskland bliver overflødig.

Alt dette understreger, med hvilken alvor den mulige accelerering af oprustningen betragtes i de lande, der står os meget nær.

Socialdemokratiet mener, at vi alle må gøre en indsats for at få bremset dette vanvid, dette morderiske, selvødelæggende våbenkapløb, som formanden for det vesttyske socialdemokratiske partis forbundsdagsgruppe, Hans Jürgen Vogel, sagde forleden.

Socialdemokratiet mener som følge heraf, at opnå intet resultat i år, må Vesten være indstillet på en forlængelse af forhandlingsperioden med fastsættelse af en ny tidsfrist. Vi mener også, at ingen opstilling bør finde sted, mens der forhandles, så at antallet af de nuværende mellemdistancemissiler fastfryses. De franske og britiske kernevåben bør tælles med, og INF- og START-forhandlingerne bør sammenkobles, hvorfor en fastfrysning også af antallet af de strategiske atomvåben må gennemføres. Vi vil med andre ord gerne støtte forslag om fastfrysning og formindskelse af alle typer kernevåben og fremføringssmidler. Målet må under alle omstændigheder være en reduktion af de sovjetiske SS-20 raketter, så opstilling af de vestlige raketter undgås. Vi mener, at regeringen må være enig med os i, at den endelige vestlige beslutning om opstilling ikke kan være taget, og at Danmark under alle omstændigheder har ret til at træffe sin egen beslutning om holdningen til oprustningen.

Ole Bernt Henriksen (KF):

Der sker ikke noget ved, at SF og VS fremsætter dette forslag til folketingsbeslutning, men det ville muligvis kunne få ubehagelige virkninger, hvis beslutningsforslaget blev vedtaget. Det indeholder 4 led.

For det første skal regeringen virke for, at INF-forhandlingerne fører til et resultat. Regeringen har, som også den tidligere regering, tilkendegivet, at den vil virke i den retning, selvfølgelig. Når de mange sovjetiske raketter peger mod Danmark, ville det være tåbeligt, hvis Danmark ikke gjorde alt, hvad der står i vores magt, for at forhandlingerne kan føre til et resultat, som afgørende øger vor sikkerhed. Jeg tror, at hr. Lasse Budtz vil være enig med os i, at dette er vor hensigt.

For det andet foreslås, at alle forberedelser til opstilling af de 572 Pershing II- og krydserraketter indstilles. Jeg opfatter dette såle-

[Ole Bernt Henriksen]

des, at SF og VS er tilfredse med generalsekretær Andropovs tanke om, at Sovjetunionen rykker alle minus 62 SS-20re tilbage til øst for Ural, og det må så være SFs og VS' sag. Men siden generalsekretær Andropov fremsatte sin, om jeg så må sige, tanke, har Sovjetunionen tilkendegivet, at den er rede til at komme med yderligere indrømmelser. Jeg ville egentlig godt bede forslagsstillerne forklare, hvorfor de tilsyneladende ikke er interesserede i, at Sovjetunionen fastholdes på denne tilkendegivelse, og om jeg har ret i, at SF og VS i grunden hermed bliver mere kongelige end kongen eller mere russiske end russerne. Det er muligt, at jeg har misforstået noget, men det er sådan, jeg har fortolket det, der står heri, og det er derfor, jeg gerne vil stille det spørgsmål.

Det konservative folkeparti vil i hvert fald tilråde, at vi nu, hvor NATOs dobbeltbeslutning er begyndt at fremkalde større sovjetisk bevægelighed, opretholder trykket på den sovjetiske regering og ikke falder tilbage til den dystre og ubevægelige situation før december sidste år. Jeg vil hertil gerne føje den kommentar, at det muligt kunne virke uheldigt for Sovjetunionens egne interne overvejelser, hvis vi gik længere tilbage, end generalsekretær Andropov nu tilsyneladende er parat til at gå frem.

For det tredje foreslår SF og VS på linje med den sovjetiske regering, at de franske og britiske kernevåben skal indregnes i balancen. Selv om jeg godt forstår hr. Lasse Budtz' synspunkter på dette, vil jeg dog godt sætte et spørgsmålstejn ved det forstandige i, at man nu giver sig til ud over INFerne også at drøfte strategiske våben. Dette kunne føre til, at vi fik en diskussion om de sovjetiske u-både, der er ved Murmansk, og de sovjetiske u-både, der er i Østersøen.

For det fjerde foreslås forhandlingsfristen forlænget. Herom har jeg i grunden kun det at sige, at selvfølgelig kan forhandlingsfristen forlænges, selvfølgelig kan der forhandles ud over 31. december 1983. Men igen: det er et spørgsmål, om det er klogt at tilkendegive, at vi vil fortsætte forhandlingerne uden på vores side at tage forskellige skridt, som der måtte være enighed om i de vestlige lande.

Jeg skal på denne baggrund tage afstand fra SFs og VS' beslutningsforslag og indstille det til forkastelse på det bredest mulige parlamentariske grundlag.

Arne Christiansen (V):

Jeg tror egentlig ikke, at der er så stor uenighed om de problemer, der knytter sig til mellemdistanceraketterne, heller ikke om problemernes alvorlige karakter. Derimod opstår uenigheden jo nok, når det drejer sig om, hvordan man skal reagere. Jeg vil gerne her advare mod, at nogen søger at tage patent på dette at være nedrustningsvenlig. Den socialdemokratiske ordfører, hr. Lasse Budtz, gjorde ikke noget sådant her fra talerstolen, men jeg har haft mulighed for i dag at læse det nyeste nummer af det socialdemokratiske ideologiske blad Ny Tid, hvor der er en udmærket leder af den socialdemokratiske ordfører, og den kan jeg kun læse sådan, at socialdemokratiet har en anden og bedre og mere konstruktiv opfattelse, når det gælder nedrustning. Jeg tror, det er forkert at prøve at skabe den slags skel i de drøftelser, der finder sted i dag og i tiden, der kommer.

Jeg har læst SFs og VS' forslag sådan, at man i vid udstrækning lægger sig op ad det socialdemokratiske synspunkt. Jeg tror, det er farligt, hvis man ved sådanne forsøg vil så splittelse blandt de partier, der hidtil har stået bag dansk sikkerhedspolitik. Og så er det nok også nødvendigt at gøre opmærksom på, at sikkerhedspolitik jo er andet og mere end INF-programmet og INF-forhandlingerne – med al respekt for deres alvorlige karakter.

Til trods for denne tilnærmelse til socialdemokratiet – der kan næsten være noget selvmodsigende i det – er der i bemærkningerne til SFs og VS' beslutningsforslag elementer, der gør forslaget til næsten Moskva-tro, noget, vi ikke har oplevet her, siden DKP ved skæbnens gunst forlod folketinget. De forslagsstillende partier plejer at lægge luft mellem sig og de socialistiske diktaturstater. Jeg synes nok, at bestræbelserne for at splitte dobbeltbeslutningen og i det hele taget den slags ensidig nedrustning kræver en nærmere forklaring fra ordførerne for forslagsstillerne.

Det forekommer også overraskende, at forslagsstillerne stort set ser bort fra den udvikling, der er sket siden debatten i februar. Forslaget er nærmest en afskrift af den dengang forkastede dagsorden, og så er det, som om der ikke er sket mere. Udenrigsministeren har redegjort for både Andropovs og Reagans seneste udspil, derfor skal jeg ikke

[Arne Christiansen]

gentage disse ting. Jeg synes, at forslagsstillerne burde erkende, at den pression, der ligger i dobbeltbeslutningen, har virket over for Sovjet og fortsat har mulighed for at virke, hvorfor det er absurd at foreslå, at Danmark skulle gøre sig til talsmand for at få den sat ud af kraft.

Et andet væsentligt argument i denne debat, som ikke alene foregår her i dag, men som løber i øjeblikket i Danmark og andre steder, er Frankrigs og Storbritanniens raketter. Efter den redegørelse, den forklaring, den understregning af deres såvel strategiske som forhandlingsmæssige placering, udenrigsministeren har givet her i dag, synes jeg, at man nok kunne tage det element ud af debatten, ikke alene den hjemlige, men også på højeste niveau, hvor man forhandler om INF-programmet.

Når man ser på detaljerne i beslutningsforslaget og nærlæser bemærkningerne, synes jeg, det er trist at skulle konstatere, at den endelige konklusion efter min opfattelse må blive, at det er et forslag om ensidig vestlig nedrustning, hvad det i realiteten er, og det er altså et forslag, venstre afviser, hvilket nok fremgår af det, jeg allerede har sagt. Man kan kun udlægge det som en forløber for forslag om ensidig nedrustning i almindelighed og måske ensidig afrustning. Forholder det sig sådan – jeg siger altså ensidig afrustning – synes jeg, at man skulle sige fra forslagsstillerens side, at det er endemålet.

Det er selvfølgelig nødvendigt at drøfte INF-problemerne, men de bør drøftes i en større sammenhæng, og det bliver der jo lejlighed til om 8 dage her i salen, så jeg skal begrænse mig til disse få bemærkninger. Venstre indstiller forslaget til forkastelse.

Gert Petersen (SF):

Jeg hørte, at hr. Arne Christiansen sagde, at udenrigsministeren havde redegjort for præsident Reagans forslag til en mellemløsning. Det turde være en overdrivelse. Udenrigsministeren sagde, at det er et godt forslag, men derudover har han ikke redegjort for det.

Her kommer vi til noget meget væsentligt. Sagen er den, at de forhandlinger, som har stået på siden februar-marts, siden folketinget vedtog den dagsorden, må give anledning til overordentlig pessimisme. Der er ingen

grund til den let optimistiske tone, udenrigsministeren prøver at skjule i sit oplæg. Det er der ingen som helst grund til, tværtimod. Det, man vedtog her i folketinget den 8. februar 1983, var bl.a.:

»... at arbejde for en løsning, der indebærer sådanne reduktioner af SS-20 raketterne, at de vestlige mellemdistanceraketter ikke opstilles.«

Reagans forslag til en mellemløsning er ikke nogen imødekommelse heraf. Reagans forslag til en mellemløsning er overordentlig uklart, men hvis det overhovedet skal forstås på nogen måde, må man gå ud fra, at det bygger på en slags paritetsprincip og siger, at hvis russerne skærer ned til 100 eller 150 raketter, så nøjes NATO med at opstille 100 eller 150 raketter. Det er en variant af nulløsningen: hvis russerne skærer ned til nul, så opstiller NATO nul raketter. Den eneste måde, hvorpå man efter Reagans seneste forslag kan undgå, at de vestlige mellemdistanceraketter bliver opstillet, er sådanne reduktioner af SS-20 raketterne, at der slet ikke er nogen tilbage.

Det er sandheden om den mellemløsning. Den såkaldte mellemløsning er kun en variant af nulløsningen. Jeg ved ikke, om det var det, en del af folketinget tænkte sig. Det var det muligvis – jeg tror ikke, at det var i socialdemokratiet – da man vedtog den dagsorden dengang, som umiddelbart skulle kunne forstås sådan: målet er nul opstilling i Vest og en væsentlig reduktion i Øst, et mål, som jeg i øvrigt fuldt ud kan tilslutte mig. Jeg ser også meget gerne en væsentlig reduktion i Øst, men det er altså bare ikke det, Reagans forslag går ud på, uanset at udenrigsministeren antyder noget i den retning. Derfor er der ingen som helst grund til at tro, at den kritik, som blev fremført mod nulløsningen, ikke også vil blive fremført mod Reagans såkaldte mellemløsningsforslag, og at dette mellemløsningsforslag er ufremkommeligt.

Udenrigsministeren er utilfreds med, at vi opfordrer til, at man indstiller forberedelserne til udstationering af raketterne. Ja men disse forberedelser foregriber jo udstationeringen. Med disse forberedelser signalerer man til den anden part, at udstationeringen vil finde sted. Man bruger ikke mange hundrede millioner kroner på noget, som ikke skal anvendes til noget som helst. Derfor er det rigtigt at indstille dem. Dermed har vi

[Gert Petersen]

ikke sagt, som udenrigsministeren hævder, at man skal slå til med det samme og acceptere Andropovs tilbud. Naturligvis skal man forhandle, men man skal ikke true igennem denne udstationering. Jeg tror ikke, at den pression, udenrigsministeren åbenbart er så begejstret for, denne styrkepolitik, er nogen som helst vej til målet – tværtimod.

Jeg vil godt føje til, at jeg synes, at Andropovs tilbud, selv om der kan og skal rejses en række spørgsmål vedrørende det, under alle omstændigheder kunne være et ganske godt forhandlingsgrundlag for at undersøge, hvor langt man kunne få den anden side med med hensyn til den reduktion, der er åbnet for i Andropovs tilbud, men en reduktion, som utvivlsomt forudsætter, at der ikke udstationeres raketter på vor side.

Så har udenrigsministeren nogle mærkværdige betragtninger om de franske og britiske rakettvåben. Jeg forstår på det hele, at udenrigsministeren hermed afslører noget, som ellers må anses for tophemmelige militære sager, nemlig hvad de franske og britiske rakettvåben skal bruges til: de er beregnede til kun i yderste nødsfald, hvis de to lande bliver angrebet, at blive sat ind mod angriberen. Ja, udenrigsministeren beroliger mig med, at de to lande ikke vil angribe, ikke kan angribe Sovjetunionen alene, og det havde jeg egentlig heller ikke drømt om. Men hvad er de raketter beregnede til? De er en del af NATOs samlede forsvar. Det gælder ubetinget de britiske, også helt officielt og formelt, og det ved udenrigsministeren udmærket godt. Der foreligger en klar aftale om det. Det gælder indirekte også de franske.

Sagen er den, at hvis det skulle komme til atomkrig i Europa, så vil man da ikke fra Englands og Frankrigs side afvente, at de to lande bliver angrebet, før deres våben sættes ind. Det er jo det, udenrigsministeren vil bilde os ind, men det passer simpelt hen ikke. Det kan ikke passe, alene af den grund, at både Frankrig og England har stærke troppestyrker stående i Centraleuropa, i Vesttyskland, dér, hvor en krig umiddelbart ville fænge. Man skal da ikke forvente, at de vil vente til det øjeblik, hvor Nottingham eller en anden by i Storbritannien bliver angrebet, for først da at tage deres atomvåben i anvendelse.

Jeg vil lige til allersidst illustrere det, jeg siger her, med et citat fra en bog, som udenrigsministeriet er meddelagtig i udgivelsen af. Det drejer sig om en oversigt over balancen i Europa, og her regnes på sovjetisk side med bl.a. SS-20, de forskellige fly, u-bådsraketter osv. og på vestlig side, på NATOs side, med Polaris, britisk, Vulcan, britisk, F-111, USA, Mirage 4, fransk, SSBS, fransk, MSBS, fransk. De to sidste er de franske rakettstyrker, og Polaris er de britiske rakettstyrker. Hvor kommer den oversigt fra, hr. udenrigsminister? Den kommer fra det vesttyske forbundsministerium. Det er den vesttyske hvidbog fra 1979 om Forbundsrepublikkens sikkerhed og udviklingen af Bundeswehr. Men det er jo også 4 år siden, og situationen har åbenbart ændret sig totalt i løbet af de fire år, siden man er kommet til den nye erkendelse, udenrigsministeren lagde frem med så megen styrke her.

Arentoft (FP):

Vi behandler SFs og VS' forslag til folketingsbeslutning om en ny dansk indsats omkring INF-forhandlingerne, som om der ikke allerede har været gjort tilstrækkelig »dansk indsats«. Jeg tænker på behandlingen af SFs og VS' forslag til folketingsbeslutning om mellemdistanceraketter, nr. B 21, den 26. november sidste år, jfr. Folketingstidende 1982-83, sp. 2410-2450.

Samme beslutningsforslag blev fremsat som dagsordensforslag ved forespørgselsdebatten om NATOs planer om atomraketter i Vesteuropa den 7. december 1982 – med den lumske bagtanke, at socialdemokratiet efter sin tilslutning til forslaget den 26. november 1982 ville stemme for. Men SF og VS forregnede sig. Socialdemokratiet havde jo i sin regeringstid vedtaget dobbeltbeslutningen den 12. december 1979 og var i 1982 som regering begyndt at betale af på vor andel på 75 mill. kr. af infrastrukturprogrammet. For ikke helt at tabe ansigt fremsatte man en afværgedagsorden, der bl.a. sagde:

»... at fremtidige danske bevillinger til opstilling af mellemdistanceraketter over infrastrukturprogrammet indtil videre stilles i bero«.

Bemærk lige ordet »fremtidige«! Det kan man se i Folketingstidende 1982-83, sp. 2879. For at drysse lidt sukker på var der tilføjet:

[Arentoft]

»Denne henstilling berører ikke vort øvrige forsvars-, sikkerheds- og nedrustningspolitiske samarbejde i bl.a. NATO og FN.«

Det var i øvrigt den dagsorden, som blev vedtaget med det ejendommelige stemmemønster: 49 stemmer for fra socialdemokratiet, 13 stemmer imod fra fremskridtspartiet, alle øvrige stemte hverken for eller imod. Det kan man se i sp. 2935.

Men ikke nok med det: den 8. februar i år var der en ny forespørgselsdebat om INF-forhandlingerne i Genève og i den forbindelse planerne om kernevåbenfrie zoner i Europa på foranledning af Lasse Budtz m.fl. En dagsorden, der som nævnt af udenrigsministeren – man kan se den i sp. 5578 – på grund af sit bløde indhold blev vedtaget enstemmigt med 112 stemmer, mens 21 hverken stemte for eller imod. Dermed bortfaldt en dagsorden foreslået af SF og VS. Den kan man se i sp. 5616.

Og nu dette beslutningsforslag, nr. B 92. Det ser jo egentlig meget smukt ud, og i bemærkningerne har man snedigt indføjet:

»... hvis man skal tro udtalelser fra ledende socialdemokrater i den sidste tid, vil der være flertal for forslaget i folketinget.«

Det bliver i alt fald ikke med fremskridtspartiets stemmer. Vi vil stemme imod dette forslag. Vi vil ikke være med til sammen med S, SF, VS og de radikale at forplumre Genèveforhandlingerne og svække USAs og NATOs forhandlingsposition. Derved opnår vi det stik modsatte af det, vi alle ønsker, nemlig en reduktion af disse infame atomvåben.

Jeg kan tilslutte mig udenrigsministerens indlæg, især slutningen, hvor ministeren sagde: »Vi er enige om målet, nemlig at fremme nedrustning og våbenkontrol, men dette mål fjerner vi os fra, hvis vi går den vej, som her bliver anvist af SF og VS.« Måske oven i købet med socialdemokratiske stemmer. Det, der næsten bekymrer aller-allermost, er den holdningsændring, som socialdemokraterne siger at der ikke er sket, men som jo desværre er en realitet. Det gør dem utroværdige, for jeg må sige, at SF og VS dog trods alt hele tiden har tonet rent flag.

Emmert Andersen (CD):

Beslutningsforslaget fra VS og SF indeholder 3 elementer, nemlig at de sovjetiske SS-

20re skal reduceres så meget, at der overhovedet ikke skal opstilles vestlige raketter, at de britiske og franske INF-våben skal tælles med, og at vi skal have en forlænget forhandling.

Hvis man tager det første element, nemlig at man skal reducere SS-20 raketterne, og at der ikke må opstilles vestlige raketter, så betyder det ganske enkelt, at VS og SF siger, at der gerne må være raketter i Europa, men disse raketter må kun være russiske. Det er det, der står her, og det er måske også hensigten, det ved jeg ikke.

Man siger også, at de britiske og de franske raketter skal tælles med. Hvorfor så ikke nævne, at vi også skal have de russiske ubådsraketter med? Men der er måske ingen ubåde i Østersøen og omkring Murmansk? Jeg synes ellers nok, at der har været lidt ubådssnak i den senere tid, og det er bevist, at de sejler rundt. Vi aner ikke, om de er atombevæbnede, men vi formoder det.

Man vil også have en forlænget forhandling. Hver gang der er gået 5 dage, er der opstillet en ny raket. Sidst vi havde raketdebat her, var der et betydelig mindre antal raketter end dem, vi har i dag. Hvis vi forlænger fristen, betyder det ikke, at Sovjet ophører med at opstille raketter. De bliver ved. Hver femte dag står der en ny raket. Hvis vi forlænger forhandlingen i et års tid, betyder det, at vi til den tid har 73 SS-20re mere – eller noget, der ligner 424 raketter. Altså det, vi er kommet frem til, er, at de gode raketter er de russiske, de onde raketter er de vestlige. Sådan må det være. Men det falder jo helt i tråd med Andropovs seneste udtalelser. Man kunne jo have taget en afskrift af hans seneste tale og fremsat det som et beslutningsforslag.

Forslaget har kun én betydning. De vestlige raketter bliver jo opstillet under alle omstændigheder – det ved man – uanset hvad vi beslutter her i folketinget. Derfor har forslaget kun den betydning, at man får skabt murren i NATO-rækkerne, at man får skabt mistro til vores forsvarsvilje, og det er vel også det, der i virkeligheden er meningen. Men det er ikke den mening, socialdemokratiet har, for socialdemokratiet har jo hele tiden sagt, at selvfølgelig skal vi bibeholde NATO, og selvfølgelig skal vi fortsætte i NATO-samarbejdet. Hvorfor så lave alle disse ting, som kun skader?

[Emmert Andersen]

Hvad vil VS og SF egentlig gøre, hvis det nu viser sig, at alle vestlige lande beslutter sig til ikke at opstille de 572 raketter? Hvad vil der så ske? Vi russerne sige: o.k., så tager vi alle vore raketter væk, for nu har de vist god vilje? Det er der ingen der tror på at de vil. Hvad vil SF og VS så gøre? Vil man tage over og demonstrere derovre – ligesom man har demonstreret herhjemme – med nogle store bannere og sådan noget? Så vil jeg af økonomiske hensyn anbefale, at man kun køber en enkeltbillet, for det kunne godt være spild af penge, hvis man havde købt en returbillet.

Alle disse fredsbevægelser, man har, og som man siger er en folkelig opblussen, folkelig holdning: præster for fred, lærere for fred, læger for fred osv. – nu får vi vel også snart cykelhandlere for fred – tager patent på at være en hel række mennesker, som alene er fredelige. Vi mener, at NATO er den største fredsfaktor, der overhovedet findes. Vi har da trods alt haft fred i 35 år.

Hr. Lasse Budtz har både i dag og i Aktuelt den 8. maj 1983, side 10, udtalt, at NATO-raketterne overhovedet ingen rolle spiller. Hvis de overhovedet ingen rolle spiller, og hvis de overhovedet ingen militær betydning har, hvis de overhovedet ingen politisk betydning har, hvorfor så alt det postyr? Så kunne vi jo lige så godt bevilge de ganske få millioner kroner, der skulle til, for at vi kan opfylde vores NATO-forpligtelser.

Det, man risikerer, er, at 33 års enighed om sikkerheds- og udenrigspolitikken herinde bliver brudt, og at vi ikke får venner i NATO, men måske venner. Lad nu forhandlingerne foregå i fred. Lad os prøve at nå frem til nul-nul-løsninger, som må være det bedste, eller måske en fornuftig løsning som Brzinskij-Nitze-aftalen, der desværre blev forkastet. Den gik ud på, at der skulle være 75 SS-20re og 75 krydsermissiler.

Med disse ord vil jeg indstille forslaget til forkastelse.

Bilgrav-Nielsen (RV):

Uanset hvor meget modstanden imod atomoprustningen vokser her i landet, i Norden, i Vesteuropa, i USA, vil talere som den foregående og som hr. Arne Christiansen fortsat hævde, at enhver dansk røst, som modarbejder den fortsatte oprustning, speci-

elt atomoprustningen, nærmest er et menne-ske, som støtter Sovjetunionen. Sådan er det, det må vi vænne os til. Det kan vi ikke acceptere, men sådan er det bare.

For at det ikke skal være sådan, at hr. Arne Christiansen og andre, der fører den tale, skal gå i den tro, at vi, der mener, at atomoprustningen skal standses hurtigst muligt, går Sovjets ærinde, vil jeg citere et menne-ske, som jeg tror at hr. Arne Christiansen vil tillægge større betydning end os andre, nemlig eksdiplomat og historikeren George F. Kennan, som i en kronik i Politiken den 3. maj skrev følgende om det, vi her debatterer:

»Hvor meget betyder det i virkeligheden, om Moskva har 300 SS-20re rettet mod Vesteuropa eller kun 150 eller slet ingen? Vesteuropa var ikke immunt over for atomangreb, for SS-20rne blev stillet op. Og Vesteuropa ville ikke blive nævneværdigt immunt, selv om de blev fjernet alle sammen. Kendsger-ningerne i vor truede verden af i dag er, at der er ingen »vinduer« i sårbarheden, der kan lukkes eller åbnes. Vi er alle sårbare – og totalt sårbare. Og det kan ikke ændres. Det er derfor i dag nødvendigt, at vi retter vor opmærksomhed mod den potentielle modstanders hensigter i stedet for hans slagkraft.«

Det synes jeg er et meget væsentligt ud-sagn. I en tid, hvor vi ved, at der findes atomvåben på begge sider i et omfang, som er tilstrækkeligt til at udslette klodens befolk-ning, er det lidt absurd, at vi diskuterer et eller andet antal atomvåben, som har be-grænset rækkevidde.

Jeg synes, det er interessant i den sam-menhæng, hvordan udenrigsministeren, for-står jeg, ser f.eks. de franske og de engelske atomvåben. Udenrigsministeren siger jo her i dag, at de ikke kan sammenkædes med den debat, de forhandlinger, der nu foregår, for det er helt andre våben, de ligner ikke de andre, og siger så, at skal de med ind, så må man se det i en anden sammenhæng. Jeg er meget enig med udenrigsministeren i, at så-dan som man ser på dette i de kredse, der forhandler, er det en anden type våben, de har i Frankrig og i England. Men det under-streger, synes jeg, at man bliver nødt til at se forhandlingerne både om de strategiske og om de taktiske atomvåben som en helhed.

Spørgsmålet er, om ikke vejen ud af det dødvande, vi vitterlig befinder os i, er, at

[Bilgrav-Nielsen]

nogle tager et initiativ til at få kædet disse forhandlinger sammen, hvad også hr. Lasse Budtz var inde på, nemlig INF-forhandlingerne og START-forhandlingerne. Vi deler det synspunkt og er glade for, at det bliver præciseret især af socialdemokratiet i dag, at det er nødvendigt, at vi klart siger, at når man ikke en løsning inden årets udgang, så må man forhandle videre ind i 1984.

Vi synes også, det er vigtigt, at man siger, at der ikke kan opstilles nye raketter, medens der endnu forhandles. Vi synes, det er utrolig vigtigt, at vi kræver, at de franske og engelske våben inddrages på et eller andet niveau, og at det gøres hurtigt. Alle kan jo se i dag, at indrømmer man ikke dette fra vestlig side, så bliver der ikke noget forhandlingsresultat.

Må jeg gøre opmærksom på, at den bagatellisering, man synes at lægge for dagen i forhold til de franske og de engelske atomvåben, ikke er rimelig. Der var en beskrivelse af situationen omkring disse våben i Politiken forleden, den 16. maj, hvoraf det fremgik – jeg håber, at ministeren vil berigtige disse oplysninger, hvis ikke de er korrekte – at godt nok har man i øjeblikket i Frankrig kun 98 a-våben, men moderniseringsplanen går ud på, at man i 1990'erne skal op på ca. 350. Ligesådan i England. Hvem kan mene, at der kan føres seriøse forhandlinger, når der skal ses bort fra disse våben? Det ville jo svare til, at vi førte forhandlinger om begrænsning af de konventionelle styrker, og at man fra Øst forlangte, at vi skulle se bort fra disse styrker i Polen. Det skulle vi acceptere, men det ville vi naturligvis ikke.

Jeg synes altså, at udenrigsministeren skulle tage det næste skridt og erkende, at man må have kædet INF- og START-forhandlingerne sammen for derved at få inddraget de engelske og de franske a-våben.

Til slut vil jeg godt sige, at jeg er glad for hr. Lasse Budtz' bemærkninger til sidst. »Vi mener«, som hr. Lasse Budtz sagde, »at regeringen må være enig med os i, at den endelige vestlige beslutning om opstilling ikke kan være taget, og at Danmark under alle omstændigheder har ret til at træffe sin egen beslutning om holdningen til oprustningen«. Jeg må forstå det sådan, at socialdemokratiet har forladt dobbeltbeslutningen, for dobbeltbeslutningen fastslår jo, at der skal opstilles, hvis ikke der nås et forhandlingsresultat inden 1. januar 1984. Jeg må forstå de sidste

bemærkninger sådan, at socialdemokratiet har forladt dobbeltbeslutningen, og det hilser jeg meget velkomment.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Når hr. Bilgrav-Nielsen citerer George F. Kennan, så vil jeg gerne have lov til at citere fra Jyllands-Posten i dag, side 8, hvor der står:

»Netop som debatten om atomoprustningen er ved at udvikle sig til en folkestorm i Vesten, kommer Det internationale Institut for strategiske Studier i London med en nøgtern og tankevækkende iagttagelse ...

Konstateringen i instituttets årlige analyse af de globale strategiske tendenser glimrer ikke just ved sin originalitet og ligger i forlængelse af en række overvejelser, som instituttets eksperter har gjort sig i lang tid. Men den burde måske dæmpe de kredse, der mest højroret agiterer mod det nukleare beredskab, som har sikret freden i Europa i snart 40 år, den længste historiske periode med fred på et traditionelt krigshærget kontinent.

Den bør også mane til eftertanke blandt de demokratiske politikere, som rider med på agitationen, enten fordi de ikke kan tænke, eller fordi de tror, de kan udnytte atomangsten til egen fordel.«

Især det sidste er nok værd at lægge mærke til.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg vil også gerne deltage i citeringen, idet jeg har et bidrag fra Politiken i dag, hvor tidligere ambassadør Kennan, som jeg tror vi næsten alle sammen respekterer, siger:

»USA er slået ind på en kurs, som vil føre til krig mellem supermagterne, medmindre den amerikanske politiske tankegang ændres.«

Senere siger han:

»... de amerikansk-sovjetiske relationer befinder sig i en »frygtelig og farlig tilstand«.

Han gentager sætningen om »march henimod krig« og siger:

»Fjendskabet, mistænksomheden og kynismen mellem svært bevæbnede magter er

[Lasse Budtz]

blandt de ufejlbarlige kendetegn på en udvikling, der kan føre til krig.«

Og så slutter han – naturligvis, for han er en fornuftig mand – med også at stille sig yderst kritisk til den russiske oprustning.

Se, sådan bedømmer egentlige eksperter den vanvittige situation, som også Vogel i Vesttyskland kalder det, vi befinder os i, og det vil socialdemokratiet gerne give sit beskedne bidrag til at ændre.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi er nu tilbage i talerrækken.

Steen Folke (VS):

Genoptagelsen af INF-forhandlingerne i Genève har ikke været løfterige. I pressen har man kunnet læse udtalelser om, at aldrig har parterne stået fjernere fra hinanden endnu, og den slags.

Jeg vil gerne sige, at i VS er vi i det hele taget ikke særlig illusionsfyldte vedrørende disse nedrustningsforhandlinger. Vi tror ikke ret meget på den oprigtige vilje, og vi tror, at hvis videre atomoprustning skal forhindres, så er det først og fremmest, for ikke at sige alene, et massivt folkeligt pres, der kan spænde ben for den videre atomoprustning.

Vi er ikke faldet i svime over, slet ikke de amerikanske udspil, men for den sags skyld heller ikke de sovjetiske udspil, hvad udenrigsministeren gerne vil pådutte os. Der ligger ikke i accepten eller vedtagelsen af vores forslag i dag, at man tager Andropovs udspil om de 162 raketter og siger: tak for det, det er fint! Det står der intet om i dette forslag.

Jeg vil gerne sige, at vores mål vedrørende SS-20re et det samme mål som vedrørende Pershing II- og krydsermissiler og alle andre atomraketter og atomvåben. Det er målet nul, men det, vi indser, og som udenrigsministeren og alle andre udmærket ved, er, at Reagans udformning af nulløsningen vil være komplet uacceptabel for russerne. Men hvis man sigtede efter en løsning, som afskaffede alle SS-20re, som forhindrede opstilling af Pershing II- og krydsermissiler, og som endvidere demonterede franske og engelske atomvåben og amerikanske atomraketter udstationeret på u-både udlånt til forsvaret af Europa, som det hedder, så var der tale om en egentlig nulløsning, som vi naturligvis ville hilse med begejstring.

Jeg kan vel tillade mig at sige, at præsident Andropovs seneste udspil, hvori han går ind for at tælle sprængladninger, er et vigtigt positivt skridt. Det kan jeg nok tillade mig at sige uden at blive beskyldt for i denne sammenhæng at være russernes lakaj. Præsident Reagan har jo sagt nogenlunde det samme, så det går vel an at sige det selv i dette ting. Vi er ikke imponerede af nogen af parterne, slet ikke af Reagan, hvis udspil er udformet sådan, at han vidste, at Sovjetunionen nødvendigvis måtte forkaste det. Det gælder nulløsningsforslaget, og det gælder den såkaldte mellem løsning, som udenrigsministeren henviser til som en udformning af det, et flertal i folkettingen lagde op til med vedtagelsen af en dagsorden den 8. februar i år. Jeg vil da gerne spørge socialdemokratiets ordfører, hr. Lasse Budtz, om også han og socialdemokratiet mener, at denne såkaldte mellem løsning var det, man havde i tankerne som et alternativ til den såkaldte nulløsning. I så fald mener jeg nok, det var et ikke specielt frugtbart alternativ.

Det er vistnok en beklagelig kendsgerning, at Sovjetunionen fortsætter med opstilling af SS-20 raketter. Det tager vi stærkt afstand fra. Det er også en kendsgerning, at USA fortsætter med en gigantisk atomoprustning med MX-raketter, som Reagan i hvert fald gør alt for at få vedtaget på alle planer i det amerikanske system med produktion af krydsermissiler i tusindvis. Det er ikke kun til udstationering i Europa. Det er krydsermissiler til vands og til lands og i luften. Der er et gigantisk atomoprustningsprogram i gang i USA. Der er ikke meget, der tyder på en reel fredsvilje.

Desværre har Danmark et medansvar for beslutningen om de 572 atomraketter. Derfor har vi også et medansvar for at forhindre, at disse raketter nogen sinde bliver udstationeret. Jeg mener, at det er nødvendigt at pålægge regeringen, eventuelt mod dens vilje, at arbejde for, bl.a. under kommende ministerrådsmøder i NATO i begyndelsen af juni, et stop for forberedelse til opstilling af disse atomraketter, som jo foruddiskonterer raketternes opstilling. Jeg vil gerne spørge i en parentes, for dér var socialdemokratiets holdning ikke helt klar: er socialdemokratiet enig med os og med beslutningsforslaget i dette krav om stop for forberedelse til opstillingen?

[Steen Folke]

Derimod forstår jeg, at socialdemokratiet er enig i det andet punkt, der hedder, at de britiske og de franske raketter naturligvis må tælles med på en eller anden måde, når dette skal gøres op. Udenrigsministeren argumenterer med, at det er rent strategiske raketter. Der er nu en meget flydende grænse mellem disse to former for raketter, og det er der mange grunde til. Det kan man ikke nå at sige meget om i en kort debat.

Endelig er der for det tredje – og det er det helt afgørende i SFs og vores beslutningsforslag – kravet om, at forhandlingerne skal strækkes ud over 1983, hvis ikke der er opnået et forhandlingsresultat forinden. Det er meget vigtigt, at der vindes tid, og det går ikke, at ministeren siger, at det er han da indforstået med, blot man samtidig kan opstille raketterne. Dels mener jeg, at en del af skaden så er sket, dels er der meget, der tyder på, at russerne ikke vil forhandle videre på de vilkår.

Vi mener, det er nødvendigt at komme med nye udspil. Vi mener, det er nødvendigt at vinde tid, og ikke mindst mener vi altså, at kravet om forlængelse af forhandlingsperioden uden opstilling af raketter er helt centralt. Derfor håber vi, at vi kan få folketinget til at vedtage dette og derigennem få pålagt regeringen at arbejde for det, uanset om den har lyst til det eller ej.

For at opnå dette resultat har vi sikret, at dette forslag vil komme til anden behandling, i det mindste i den form, at vi har anmeldt en forespørgselsdebat om hele problemstillingen, som bliver sat på dagsordenen efter den udenrigspolitiske debat torsdag den 26. maj 1983. Vi håber ved den lejlighed at få vedtaget et dagsordensforslag, som indeholder essensen i det, vi har foreslået her, ikke mindst kravet om, at der må arbejdes for en udsættelse af forhandlingsfristen i Genève, så vi kan vinde tid, så fredsbevægelserne kan vokse sig stærkere, så man i det hele taget kan mobilisere alle de kræfter, der kan være med til at spænde ben for en ny atomoprustning i Europa.

Arne Bjerregaard (KrF):

Alle ønsker vel fred, og alle ønsker vel, at alverdens våben kunne destrueres, men dertil er menneskenes børn vel ikke gode nok, desværre. Derfor må man i alt fald prøve på at

sikre, at man ikke bruger det djævelskab, man skaber, og det er min opfattelse, at det fælles forsvar, vi har i Europa sammen med USA, er en stabiliserende faktor i verdenspolitikken. Vi mener i kristeligt folkeparti, at det er en nødvendig forudsætning for en realistisk videreførelse af afspændingspolitikken, at vi har et sådant fælles forsvar, og vejen til stabilitet i Europa hviler specielt på konstruktiv brug af alliancen i den almindelige afspænding.

Ethvert medlem af NATO, og det gælder selvfølgelig også Danmark, må søge at spille sin rolle med henblik på at skabe en bedring i forholdet til Sovjetunionen og Østeuropa i det hele taget, men samtidig mener vi, at det enkelte medlemsland må have i erindring, at afspændingsbestræbelserne ikke må få lov til at ødelægge alliancen. En splittet alliance vil altid være modpartens målsætning.

Hvis ikke der i de kommende måneder sker et afgørende gennembrud i Genèveforhandlingerne, så vil NATO ifølge planen begynde udstationeringen af de nye missiltyper fra udgangen af 1983. Det er os alle bekendt, men hermed være ikke sagt, at forhandlingsmulighederne er udtømt. Der er ikke sat nogen tidsfrist for rustningskontrolforhandlingerne. Forhandlingsprocessen kan og vil vel derfor fortsætte, og vi må sige, at NATOs dobbeltbeslutning indeholder netop de elementer, der styrker den fleksibilitet, som er afgørende i en vanskelig forhandlingssituation. Vi mener, og det tror jeg at alle mener, at der er langvarige og vanskelige forhandlinger forude, men den, der ikke er velforberedt, taber i disse forhandlinger.

Ansaret for et gunstigt forhandlingsresultat påhviler ikke blot NATO, det påhviler også Sovjetunionen. Hvis viljen hos Sovjetunionen er til stede, kan den mod passende modydelse opnå særdeles stor indflydelse på NATOs politik. NATO-beslutningen indebærer simpelt hen, at tempoet i udstationeringen kan afpasses efter Sovjetunionens egen vilje, så fleksibelt er det lavet. I sidste instans vil Sovjetunionens holdning og udspil i Genève blive afgørende for, om NATO fastholder moderniseringsprogrammet fuldt ud eller det bliver overflødigt.

Det er klart, at Sovjetunionen vil fortsætte sin nerve- og propagandakrig nogen tid endnu, men når sandhedens time nærmer sig, tror jeg, at vor modpart vil indse det for-

[Arne Bjerregaard]

målstjenlige i at erkende realiteten og erkende det, vi må kalde modpartens lov, nemlig at man nødvendigvis må sætte sig ind i modpartens tankegang, ideer, fremtidsvisioner osv. Det må vi selvfølgelig også gøre fra vor side for at undgå fejlbedømmelser med hensyn til modpartens hensigter, for at undgå at prøve at realisere ønsketænkning og friholde os selv for det, vi må kalde realiteterne. Disse grundsætninger er nyttige at holde sig for øje, når man skal bedømme Sovjetunionens udenrigspolitik, ikke mindst Sovjetunionens holdning til afspænding og rustningskontrol.

Genèveforhandlingerne er på vej ind i en afgørende fase, for os at se i alt fald. Der er ingen tvivl om, at Sovjetunionen vil spille højt spil til det sidste, men Sovjetunionens interesse i at undgå udstationering af raketter på vestsiden er utvivlsomt så stor, at en konstruktiv – og jeg siger: konstruktiv – holdning fra NATOs side vil frembringe en situation, der i sidste instans vil fremtvinge afgørende indrømmelser. Men også her må vi sige, at større uenighed i NATO kun vil føre til forhaling af det, vi ønsker, og at det vil ødelægge mulige realitetsforhandlinger i fremtiden.

Pelle Voigt (SF):

Jeg skal indledningsvis kort takke ordførerne for SF, for VS, for det radikale venstre og for socialdemokratiet for deres støtte til det forslag, som er fremsat her. Der er desværre ikke noget særlig nyt eller konstruktivt at takke ordførerne for de borgerlige partier eller udenrigsministeren for, men det skal jeg vende tilbage til.

Når dette forslag er fremsat på baggrund af den meget alvorlige situation, som man står i nu med forhandlingerne i Genève om INF-våbnene, skyldes det, at der fra forhandlerne i begge lejre, fra ledende politikere og fra tidligere og nuværende forhandlere, gives udtryk for, at tiden er ved at rinde ud, og at en løsning er fjernere end nogen sinde. I Genève deler man ikke den optimisme, som kommer til udtryk både i den artikel, udenrigsministeren skrev i Politiken i går, og i den tale, han holdt her i dag. Her er pessimismen entydig.

En stor fare ved dobbeltbeslutningen er den automatik, der ligger i, at ønsker man udstationering af nye raketter, ønsker man

Pershingraketter og krydsermissiler, behøver man blot at sørge for, at der ikke kommer noget forhandlingsresultat i Genève; så bliver våbnene automatisk stillet op.

Ja men kan man da mistænke nogen i den nuværende amerikanske administration for at nære den slags hensigter? Ja, det mener jeg man kan, og det mener jeg man kan med føje. Det kan man se ved, at der endnu ikke fra USAs side i realiteten er fremkommet et realistisk svar på de sovjetiske forhandlings-tilbud. Man har i realiteten med den såkaldte mellemløsning ikke bevæget sig væk fra den nulløsning, som næsten alle – og øjensynlig også et flertal i dette ting – var enige om ikke kunne forhandles.

Jeg synes, det er en understregning af, hvordan sagerne forholder sig, i dag i en kronik i Politiken at se gengivet årsberetningen fra Caspar Weinbergers forsvarsministerium til kongressen og se, hvordan dobbeltbeslutningen udlægges her af den øverste militære ledelse i USA. I denne kronik citeres fra rapporten på følgende måde – jeg citerer altså fra Politikens kronik i dag. Det siges, at dobbeltbeslutningen »... præsenteres som »en autorisation til at udstationere Pershing II og landbaserede krydsermissiler samtidig med våbenkontrollinitiativer«.

Videre står der:

»Forsvarsstabens beretning om »USAs militære stilling« for 1984 siger faktisk, at der »i 1979 blev truffet den beslutning at udstationere 572 raketter i 5 europæiske lande«, og tilføjer, at »alle våben vil være på plads sidst i 1988«.

Jeg går ikke ud fra, at det amerikanske forsvarsministerium forsøger at føre kongressen bag lyset. Hvis det er holdningen i det amerikanske forsvarsministerium, hvis det er holdningen hos de amerikanske forhandlere, så kan vi kun vente én ting, nemlig at der ikke kommer noget forhandlingsresultat uden et massivt pres fra de europæiske NATO-lande. Det er netop det, det forslag, vi har til behandling her i dag, lægger op til.

Med det, der kom ud af vores forespørgselsdebat her i folketinget den 8. februar i år, det besynderlige kompromis, som blev indgået mellem socialdemokratiet og regeringen dengang, kom vi i virkeligheden ikke et skridt videre. Det kan vi se i dag, fordi udenrigsministeren udlægger og har arbejdet med dette dagsordensforslag, som om det var en

[Pelle Voigt]

dansk tilslutning til Reagans såkaldte mellem løsning – en mellem løsning, der forudsætter, at hvis opstilling af de vestlige missiler skal undgås, skal Sovjetunionen stadig væk fjerne samtlig SS-20re.

Jeg har forstået af indlægget fra formanden for folketingets forsvarsudvalg, hr. Emmert Andersen, og også af udenrigsministerens kronik i Politiken i går, at man dér ligger inde med ting, der modbeviser eller modsiges den sovjetiske påstand om, at opstilling af SS-20 raketterne er indstillet.

Jeg ved ikke, hvem der har ret. Jeg ved ikke, om russerne lyver eller de taler sandt, når de siger, at opstilling af SS-20rne er indstillet. Men det var dog interessant, hvis man i en tidsalder, hvor man med satellitter fra verdensrummet kan se den mindste mus bevæge sig rundt på de russiske stepper, kunne få et bevis, kunne få et fotografi, kunne få et eller andet, der anskueliggør, at hr. Emmert Andersens påstand om, at der stadig én gang om ugen opstilles en SS-20 raket et eller andet uspecificeret sted, er rigtig. Det kan vi øjensynlig ikke få. Det eneste, vi kan få, er formuleringer fra udenrigsministeren som den i hans artikel i Politiken i går, hvor det hedder:

»Der er intet, som tyder på, at Sovjetunionen har standset eller blot bremset opbygningen af sit SS-20-arsenal.«

Den slags beviser eller argumenter er jo ikke meget værd. Man kunne lidt demagogisk på fuldstændig tilsvarende måde sige, at der er intet, der tyder på, at udenrigsministeren eller hr. Emmert Andersen ikke spiser spædbørn med sovs og kartofler. Det ville på ingen måde bevise, at hr. Emmert Andersen eller udenrigsministeren faktisk har den slags spisevaner. Kunne man ikke fra forsvarsforligspartiernes side formå de amerikanske allierede til at komme med beviser for, hvordan det forholder sig i denne sag, inden man begynder at fremføre disse ting som argumenter her fra talerstolen?

Ordføreren for kristeligt folkeparti talte så smukt om freden heroppefra. Jeg kunne høre, at hr. Arne Bjerregaard forudså langvarige og vanskelige forhandlinger. Hr. Arne Bjerregaard sagde, at der var langvarige og vanskelige forhandlinger forude. Man må sige til hr. Arne Bjerregaard, at hvis man har den holdning, må man også tilslutte sig det synspunkt, at der opnås ikke noget tilfreds-

stillende forhandlingsresultat inden udgangen af 1983 – jeg kan se, at hr. Arne Bjerregaard nikker – og derved vil opstillingen af de vestlige raketter begynde. Hvorfor er kristeligt folkeparti med sin erklærede fredsvilje, med sin modstand mod opstilling af nye vestlige raketter, med sin modstand mod SS-20-missilerne ikke i stand til at støtte det synspunkt, som ligger i beslutningsforslaget her, nemlig at man bliver nødt til i givet fald at standse forberedelserne til opstilling af de nye missiler og at undlade at opstille missilerne, mens der forhandles videre, altså en forlængelse af forhandlingsperioden, sådan som vi har talt om? Ellers er hele forhandlingsdelen af dobbeltbeslutningen i realiteten blevet et dække over en yderligere drejning af oprustningsskruen, sådan som socialdemokratiets ordfører påpegede faren for.

Jeg har forstået hr. Lasse Budtz' bemærkninger om, at han intet havde imod ordlyden af forslaget her, som en tilslutning til forslaget og går derfor ud fra, at der ved en senere lejlighed, ved en afstemning om en dagsorden, bliver lejlighed til at få vedtaget de synspunkter, der ligger i beslutningsforslaget.

Men jeg kan ikke undlade til sidst at citere tidligere udenrigsminister Kjeld Olesens betragtninger til Berlingske Tidende den 11. april i år og rette det spørgsmål til socialdemokratiets ordfører, hvad socialdemokratiet egentlig mener med de udtalelser, der fremsættes dér. Jeg citerer:

»Vi vil selvfølgelig støtte forslaget ved førstebehandlingen, fordi det giver udtryk for, hvad vi har sagt ved flere lejligheder.«

Det er jo smukt, men så fortsætter hr. Kjeld Olesen:

»Men det ændrer ikke noget ved, at der – inden den endelige afstemning om forslaget – må være kontakter og udveksling af synspunkter mellem socialdemokratiet og regeringen. Og her skal det prøves af, om der stadig skal være det brede flertal om udenrigs- og sikkerhedspolitikken, som udenrigsministeren siger at han ønsker. Det er det afgørende.«

Hvad betyder det? Lægger socialdemokratiet i en situation, hvor vi nærmer os den sidste mulighed for at påvirke USA til at indtage en fornuftig forhandlingsposition, op til endnu et kompromis med regeringen i den retning, som vi så den 8. februar i år, eller vil socialdemokratiet støtte det i virkeligheden klart formulerede sæt af socialdemokra-

[Pelle Voigt]

tiske synspunkter – ikke SFs eller VS' synspunkter først og fremmest, men socialdemokratiske synspunkter – som SF og VS har lagt frem her i dag? Det tror jeg kunne interesse mange at vide.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Hvis jeg hørte rigtigt – jeg prøvede at notere ned – så sagde hr. Pelle Voigt, at nulløsningen var der et stort flertal imod i folketinget. Hvad bygger hr. Pelle Voigt egentlig det på? I nulløsningen lå jo, at der ikke skulle være nogen mellemdistanceraketter, hverken på den ene eller på den anden side. Det må da vel være den ideale løsning, og det var præsident Reagans første forslag, som blev afvist af russerne. Blev det også afvist af os?

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg håber sandelig ikke, at jeg har udtalt mig nøjagtig sådan, som hr. Arentoft citerede mig. Det, jeg baserede min formodning om, at der i folketinget ikke er tilslutning til nulløsningen som forhandlingsgrundlag, på, er den selvsamme dagsorden fra den 8. februar i år, som jeg har kritiseret ganske voldsomt heroppefra, hvor man faktisk efterlyste et realistisk alternativ til det seneste sovjetiske tilbud. Der står altså »et realistisk alternativ«. Når man i en situation, hvor man havde nulløsningen, efterlyser et realistisk alternativ, så er det meget vanskeligt at forstå det synspunkt på anden måde, end at et flertal i det danske folketing opfattede nulløsningen som noget, der havde behov for et realistisk alternativ, som derfor ikke var realistisk, som ikke kunne forhandles i praksis i Genève, og at folketinget dermed var enigt med den lange række også af amerikanske forhandlere, af internationale eksperter og en række regeringer i Vesteuropa i det synspunkt og derfor lagde pres på USA, for at man skulle indtage et mere realistisk og anvendeligt forhandlings synspunkt.

Desværre fik vi i stedet mellem-løsningen, som – efter vores opfattelse i hvert fald – ikke bragte os et skridt videre, fordi mellem-løsningen stadig indebærer opstilling både af Pershing- og krydsermissiler, medmindre russerne går ned til nul.

(Kort bemærkning).

Arne Bjerregaard (KrF):

Hr. Pelle Voigt spurgte, hvorfor vi ikke kunne være med til, at man ikke gik ind for opstillingen af raketterne, hvis forhandlingerne trak i langdrag.

Dertil må jeg sige, at vi ser da gerne, at der ikke bliver opstillet nogen raketter, hvis forhandlingerne trækker ud over nytår 1983, selvfølgelig gør vi det. Men jeg sagde samtidig, at alliancer er forudsætningen for afspænding, og derfor kan vi ikke sige: ja men det vil vi.

Men hvis NATO vurderer, at det vil bevirke en positiv udvikling i forhandlingsklimaet med russerne, så vil jeg da se det som noget særdeles glædeligt, hvis det kunne ske. Men jeg vover ikke at stille mig op som bedrevi-dende i afspændingspolitikken, således at jeg tør sige på forhånd, at når bare vi tager den stilling, at de ikke bliver opstillet, så får vi et bedre resultat med russerne, altså så får vi ingen raketter i fremtiden, hverken på Øst- eller Vestsiden. Det tør jeg overhovedet ikke påstå.

Jeg forstår, at hr. Pelle Voigt mener, at når bare man følger den linje, så opnår man det optimale. Det tør jeg ikke sætte mig til dommer over.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg vil godt forklare hr. Arentoft, hvad en ægte nulløsning indebærer. Den indebærer, at samtlige eurostrategiske våben bliver fjernet, det vil sige de sovjetiske SS-4, SS-5 og SS-20erne, og det vil sige på den anden side de 400 sprængladninger, der er monteret på Poseidonraketter, som er tildelt NATO, og de britiske og franske mellemdistanceraketter, som kan ramme mål i Sovjetunionen og er beregnet til det – jeg går ikke ud fra, at de er beregnet på at ramme mål i Tyskland eller i Spanien – og desuden betyder det også, at de flybårne raketter og bomber af eurostrategisk rækkevidde, altså som kan ramme mål i Europa, fjernes. Et sådant forslag er præsident Reagan aldrig fremkommet med. Det er i øvrigt – jeg er næsten helt nervøs ved at sige det, for så bliver jeg vel beskyldt for at være russisk agent – Bresjnev på et ret tidligt tidspunkt, men det blev anset for så utopisk,

[Gert Petersen]

formodentlig også af russerne selv, så der aldrig blev gjort noget særligt ud af det.

Det forslag, som Reagan er kommet med, og som han kaldte en nulløsning, betød, at russerne skulle fjerne alle deres SS-4-, SS-5- og SS-20-raketter, og at Vesten skulle bevare de 400 sprængladninger på Poseidonraketterne og de 162 britiske og amerikanske mellemdistanceraketter. Det er ikke en ægte nulløsning, det er en falsk nulløsning.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg vil gerne benytte den korte bemærknings mulighed til i hvert fald at blive af med et par af de svar, som jeg er blevet anmodet om at give.

Hr. Pelle Voigt snakkede om februar-dagsordenen som et kompromis mellem socialdemokratiet og regeringen. Det var den kun i den forstand, at regeringen også stemte for denne dagsorden. Det var ikke en dagsorden, som var udarbejdet efter samtaler eller i samarbejde med regeringen.

Videre spørger hr. Pelle Voigt, om man kunne tænke sig, at socialdemokratiet nu snakker med regeringen om en kommende dagsorden, og at det så skulle resultere i en dagsorden, som ikke afspejlede socialdemokratisk politik. Jeg vil gerne sige, at socialdemokratiet vil naturligvis ikke på noget tidspunkt fraskrive sig retten til at tale med regeringen om sikkerhedspolitiske problemer, også i relation til en dagsorden. Ikke et øjeblik vil vi afskære os fra en sådan mulighed, men hvis socialdemokratiet ved den store udenrigspolitiske debat fremsætter et dagsordensforslag, vil det naturligvis reflektere socialdemokratiets politik. Vi håber i en sådan situation, at så mange som muligt vil være med til at stemme for det, og jeg tør godt bebude, at det kommer.

Til hr. Steen Folke vil jeg gerne sige, at præsident Reagans såkaldte mellemøsning kan efter socialdemokratiets opfattelse naturligvis hverken være god eller ideel, da socialdemokratiet ønsker en udvikling, som ender med, at der overhovedet ingen vestlige raketter opstilles. Hvis mellemøsningen indebærer en nulløsning af den rigtige form, altså ingen vestlige raketter og nedtagning af de andre, vil vi være henrykte. Men hvis den indebærer, at der under alle omstændigheder

skal opstilles nogle vestlige, så er vi imod den.

Jeg vil skynde mig at tilføje til hr. Steen Folke, at når vi siger, at der ikke må opstilles noget, medens der forhandles, gælder det også forberedelserne – de forberedelser, som er i gang.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg har ikke tilsigtet med mit spørgsmål til hr. Lasse Budtz eller mit indlæg at søge at indskrænke socialdemokratiets ret til at forhandle med hvem, dette parti måtte ønske. Det, jeg spørger om, er, om socialdemokratiet endnu en gang vil fremsætte et sådan lidt sælsomt uddrag af sin politik, at det kan anvendes til f.eks. at fremme Reagans nulløsning. Det er dagsordenen fra den 8. februar faktisk blevet. Kommer der et så tyndt og barberet uddrag af socialdemokratiets politik, at det kan få tilslutning selv fra hr. Erhard Jakobsen – sådan som vi så det den 8. februar – så er der ikke nogen tvivl om, at Danmarks sidste chance for at medvirke til at undgå opstillingen af de vestlige raketter er gået fløjten.

Jeg må sige til hr. Arne Bjerregaard, at jeg havde svært ved at forstå det synspunkt, han fremlagde i sit svar til mig. Jeg forstod nemlig, at hr. Arne Bjerregaard egentlig gerne så, at der blev forhandlet videre, at der ikke blev stillet raketter op, når fristen for NATOs dobbeltbeslutning udløb nu her i december 1983, men at argumentet for, at man alligevel skulle stille raketterne op, var, at alliancer skaber afspænding. Jeg ved ikke, om jeg tør bede hr. Arne Bjerregaard uddybe det synspunkt noget. Det kan da ikke være sådan, at alliancer skaber afspænding, uanset hvad de foretager sig – hvis de f.eks. bidrager til øget spænding ved at stille nye missiler op, sådan som vi faktisk diskuterer det her i dag. Det kan jo ikke være et i luften frit svævende aksiom, at alliancer skaber afspænding. Jeg går ud fra, at hr. Arne Bjerregaard er enig med mig i, at dette afhænger af, hvad de foretager sig – bl.a. af, om de vil opstille Pershingraketter og krydsermissiler.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

[Arentoft]

Det er til hr. Gert Petersen vedrørende nulløsningen. Der var tale om landbaserede mellemdistanceraketter, og dobbeltbeslutningen vedrørte de russiske SS-4, SS-5 og SS-20 over for eventuel opstilling af Pershing II og krydsermissiler. De engelske og franske er faktisk først kommet ind i billedet nu her på et senere tidspunkt, de har slet ikke været med inde i billedet før. Hvem der kom først, om det var præsident Reagan eller det var generalsekretær Bresjnev, er for så vidt ligegyldigt. Det interessante er, at de begge to har haft den samme idé, og det giver dog grundlag for, at man kan forhandle.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg glæder mig til at se hr. Arentofts dokumentation engang ved lejlighed for, at Reagan nogen sinde har tilbudt at inddrage samtlige eurostrategiske kernevåben på den vestlige side i forhandlingerne og tilbudt at fjerne dem, inklusive de 400 sprængladninger på Poseidonraketterne, de flybårne og de fransk-britiske. Jeg glæder mig til at se den dokumentation. Hr. Arentoft er ikke i stand til at præstere den.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Ja men nu taler hr. Gert Petersen om eurostrategiske våben. Vi taler om mellemdistancevåben.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Hr. Pelle Voigt spurgte mig, om jeg kunne være lidt mere præcis med min påstand om, at Sovjetunionen fortsætter opstillingen af SS-20ere, samtidig med at de påstår, at de har standset opstillingen.

Nu er det vel altid svært over for hr. Pelle Voigt at komme med beviser, som han vil godtage. Hr. Pelle Voigt nævnte selv satellitter. Jeg skal hjertens gerne medvirke til at sætte hr. Pelle Voigt om bord i en satellit, så han selv kan kigge.

Men jeg er i den heldige situation, at jeg i dag kan komme med uddybende oplysninger. Sovjetunionen har for øjeblikket 3 nye SS-20-baser under opførelse i det centrale Sovjetunionen. På basis af disse missilers rækkevidde på 5.000 km vil det være muligt

for raketter fra disse baser at nå NATO-lande på den nordlige og den sydlige flanke. Når de baser er færdige – og det er de formentlig engang i sommerens løb – er man dermed nået op på 378 SS-20-raketter, altså med 1.134 sprænghoveder. Jeg kan tilføje, at da SS-20erne som bekendt er meget bevægelige, meget transportable, kan de fra den østlige del af Sovjetunionen hurtigt bringes i stilling, så de kan ramme mål hvor som helst i NATOs europæiske medlemslande.

Samtidig kan jeg oplyse, at disse tre nye baser efter alt at dømme er forløbere for en yderligere opbygning af SS-20-baser i den centrale del af Sovjetunionen. Så uanset hvad det sovjetiske propagandaapparat på dette punkt har spyet ud, fortsætter opstillingen af SS-20ere. Der er i dag 2½ gang så mange SS-20-raketter, som der var, da NATO i 1979 traf beslutning om dels at modernisere sine mellemdistancevåben for at have en modvægt, dels anvende dette for at gennemtvinge en forhandling om at få fjernet dem.

Dette med truslen som baggrund for forhandling er jo blevet et centralt emne i den danske debat, og hr. Gert Petersen har bl.a. i dag udtrykt tvivl om, hvorvidt man kan presse russerne til forhandlingsbordet. Det er noget, der har været inde i debatten i pressen også i de seneste par dage. Der har været sagt, at det er helt forkert, når man går og påstår, at russerne er blevet presset til forhandlingsbordet.

Lad os prøve at gå til en af de vigtigste kilder for en forståelse af, hvad det egentlig er, der er sket. En af de vigtigste kilder må vel være den tidligere forbundskansler Helmut Schmidt, der jo var den åndelige ophavsmænd til dobbeltbeslutningen. Hr. Gert Petersen var så elskværdig at reklamere her fra talerstolen tidligere for en af publikationerne fra det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg. Jeg kan reklamere her for en anden. Den hedder »De nye kernevåbenmissiler i Europa«.

Heri er afskrevet et interview med Helmut Schmidt i Frankfurter Rundschau den 10. december 1982, altså efter at der var sket regeringsskifte i Vesttyskland, og efter at man i det vesttyske socialdemokrati var begyndt at diskutere deres holdning til dobbeltbeslutningen – et spørgsmål, jeg skal komme tilbage til. Helmut Schmidt siger i dette interview, at

[Udenrigsministeren]

han tilslutter sig den mening, at russerne kun vil forhandle alvorligt, hvis de ved, at der ellers bliver udstationeret våben. Og så siger han om denne frist, vi taler om – altså fristen, der siger, at er man ikke blevet enig ved slutningen af 1983, vil man begynde opstillingen:

»Fristens udløb må ikke forskrække nogen. Fristen på i alt fire år var afmålt meget lang; det første halve år forspildtes ved, at Sovjet overhovedet ikke ville forhandle. Sovjet følte dengang: vi har jo vore raketter, Vesten har ingen, hvorfor skal vi så forhandle?«

Helmut Schmidt siger videre om, hvorfor Sovjetunionen så alligevel indledte forhandlinger:

»Jeg talte i sommeren 1980 for anden gang udførligt med Bresnev om dette emne og gjorde ham klart, at hvis der ikke bliver forhandlet, vil amerikanerne opstille deres nye mellemdistanceraketter i Vesteuropa. Det førte så til den sovjetiske beredvillighed til forhandlinger.«

Endelig et sidste citat fra Helmut Schmidt:

»Tidsforløbet må ikke forurolige. Ved sådanne forhandlinger bliver de afgørende indrømmelser ofte først gjort i sidste minut.«

Se, det var kloge ord fra Helmut Schmidt, der var ophavsmand til tankegangen, der ligger bag dobbeltbeslutningen, og dem synes jeg man skulle skrive sig bag øret for øjeblikket. Det drejer sig netop om nu ikke at tabe hovedet, men bevare hovedet koldt og vente på den sidste fase i forhandlingsforløbet, hvor indrømmelserne bliver givet. Det, der lægges op til med det beslutningsforslag, vi diskuterer i dag, er, at vi nu skal smide alle forhandlingspositioner fra os, acceptere de sovjetiske udspil og sige: vi når alligevel ikke mere. Det skal vi gøre, før vi er kommet ind i den forhandlingsfase, hvor indrømmelserne begynder at komme. Det er helt, helt urimeligt.

Jeg har et par bemærkninger til nogle af de ting, hr. Lasse Budtz sagde i sin ordførertale. Hr. Lasse Budtz sagde bl.a., at de britiske og franske kernevåbenmissiler nødvendigvis må tælles med, når vi prøver at bedømme styrkeforholdet i Europa mellem Øst og Vest. Jeg kan kun være enig med hr. Lasse Budtz i den formulering, han formentlig med omhu har valgt her. Det siger sig selv, at samtlige våben må tælles med, når det drejer

sig om det samlede styrkeforhold mellem Øst og Vest i Europa.

Men som det også fremgik af mine indledende bemærkninger, kan jeg ikke være enig i, at de franske og britiske systemer skal tælles med i forbindelse med en INF-forhandlingsløsning. Lad mig minde om, at det, man forhandler om i Genève, er landbaserede mellemdistanceraketter. De britiske og franske er overvejende u-bådsbaserede. Hvis man skal forhandle om de britiske og franske systemer på den ene side, skal der på den anden side af bordet selvfølgelig også medtages de våben, der kan sammenlignes med dem, altså de sovjetiske u-bådsbaserede missiler. Så er vi ved at være derhenne, hvor hr. Bilgrav-Nielsen talte om at vi skulle hen, at der skal tages meget mere med ind i forhandlingerne.

Når man har valgt at forhandle i første omgang om de landbaserede, så er det ud fra et ærligt ønske om at have nogle overskuelige forhandlinger om et bestemt udsnit af atomvåbnene i et forsøg på at nå nogle aftaler dér. Når man har nået aftaler dér, kan man gå videre, inddrage andre ting. Det ville være fuldstændig ødelæggende for sådan et forhandlingsforløb, hvis man allerede nu begynder at forvirre billedet og sige: lad os tale om noget andet.

Lad os blive ved med at tale om det, det drejer sig om. Det er de landbaserede INF-missiler, og dér hører de britiske og franske systemer nu engang ikke hjemme. Det ville være dobbelttælling, hvis vi begyndte at tage dem med. Det ville være helt urimeligt, og samtidig ville det have nogle rent urimelige virkninger på den strategiske tænkning. Det ville betyde en regionalisering af Europas forsvar, som vi bestemt da ikke kan være interesseret i. Jeg må helt afvise bemærkningerne om, at man skulle indregne britiske og franske systemer på nuværende tidspunkt i de forhandlinger, der for øjeblikket foregår i Genève.

Hr. Lasse Budtz nævnte også fastfrysningensresolutionen i Repræsentanternes Hus i USA. Jeg vil gerne understrege, at den resolution, hr. Lasse Budtz henviser til, sigter på en gensidig bindende fastfrysningsskifte. Der er altså ikke tale om, at man lægger en ensidig fastfrysning frem i den beslutning. Nej, der er tale om gensidighed, der er tale om en bindende aftale. Man siger også, at en sådan

[Udenrigsministeren]

fastfrysningss aftale inden for et rimeligt tidsrum må følges op med reduktioner. Jeg kan tilføje, at debatten i Repræsentanternes Hus klart viste, at der ikke er tilslutning til en fastfrysningss aftale, der alene omfatter Europa. Jeg mener, de ting skal med, for at billedet kan være fuldkomment af, hvad det egentlig er, Repræsentanternes Hus i USA har vedtaget.

Til hr. Lasse Budtz' afsluttende bemærkninger, som jeg ikke har opfattet som værende i strid med NATOs dobbeltbeslutning, vil jeg sige, hvad jeg allerede har sagt tidligere som svar på spørgsmål fra medlemmer af folketinget, at der naturligvis vil finde en politisk vurdering sted af forhandlingssituationen i Genève, før moderniseringsdelen af NATOs dobbeltbeslutning føres ud i livet. Altså med andre ord: der skal forhandles til efteråret, der skal ske en vurdering inden for rammerne af NATO, før opstillingen begynder.

Der er flere, der har været inde på forskellige andre europæiske socialdemokratiets holdning i denne sag. Jeg vil gerne sige, at det, hr. Lasse Budtz citerede fra det vesttyske socialdemokratis holdning, nemlig at man i opfølgning af den udenrigspolitiske debat, der fandt sted i forrige uge i Forbundsdagen, har givet udtryk for, at målet for forhandlingerne i Genève er at nå et resultat, der fastsætter antallet af mellemdistanceraketter i Europa så lavt, at opstilling af de nye systemer i Forbundsrepublikken bliver overflødig, opfatter jeg også som positivt.

Jeg kan videre sige, at det er helt i overensstemmelse med NATOs dobbeltbeslutning, når det vesttyske socialdemokrati i en officiel udtalelse i sidste uge siger, at det først til efteråret vil være muligt, som man siger, i lyset af konkrete forhandlingsresultater at tage stilling til en eventuel stationering af mellemdistancevåben. Det er en holdning fra det vesttyske socialdemokratis side, som fuldt ud fastholder dobbeltbeslutningens ånd og bogstav, og jeg skal opfordre til, at man følger den linje, der er lagt dér, og som går på, at først til efteråret, når vi når til sidste fase, dér, hvor indrømmelserne skal til at gives, begynder man at indtage standpunkter vedrørende udførelse af moderniseringsdelen.

Hr. Bilgrav-Nielsen sagde, at »vi, der går imod atomoprustningen«, bliver skudt alle mulige motiver i skoene. Jeg er ked af at hø-

re den slags, for jeg vil ikke beskyldte hr. Bilgrav-Nielsen for at have ringe motiver, og jeg tror på, at hr. Bilgrav-Nielsen og de fleste andre fredsaktive har gode hensigter. Jeg beder om, at man også fra den side tror på mig, når jeg siger, at jeg også ser det som ønskemål at få fjernet så mange atomvåben som overhovedet muligt. Men der skal være balance i tingene. Vi må ikke udsætte nogen magt for den fristelse, der ligger i at have overmagt.

Lad mig minde om, hvad man måske tit glemmer i debatten i Danmark omkring alt det her, at Danmark befinder sig ikke imellem Øst og Vest, vi er ikke neutrale iagttagere, der bare kan læne os tilbage og se med ophøjet foragt på, hvad supermagterne sidder og forhandler om. Historien har lært os, at den, der holder sig neutral, risikerer at måtte betale herfor med sin frihed, og derfor er vi selv part i sagen. Vi er en del af Vesten. Vores sikkerhed er knyttet til NATO-alliancen, og det giver også os et ansvar for, at der ikke skabes usikkerhed om vore holdninger.

Lasse Budtz (S):

Jeg har prøvet at fastslå, at socialdemokratiets mål er at medvirke til en udvikling, som medfører, at der ikke opstilles nogen vestlige raketter. Desværre er der ikke noget, der tyder på, at parterne for øjeblikket stiler imod en ordning eller en aftale, som kan føre til, at der ingen vestlige raketter opstilles. Det er på den baggrund, man venligst bedes opfatte det socialdemokratiske indlæg.

Jeg vil gerne sige til udenrigsministeren, at jeg har ikke på noget tidspunkt foreslået eller nævnt, at en fastfrysning skulle være ensidig – ensidig vestlig f.eks.; der er næppe tale om meget andet. Det skal den naturligvis ikke. Men jeg har nok antydnet muligheden af, at man måske kunne lave en ensidig europæisk fastfrysning, et moratorium i hvert fald, hvilket ikke er helt det samme, og jeg kan ikke se nogen som helst grund til, at man ikke skulle kunne diskutere denne mulighed også fra vestlig side.

Udenrigsministeren sagde i et af sine indlæg, at det ville være en usædvanlig fremgangsmåde blot at acceptere eller overveje at acceptere generalsekretær Andropovs forslag. Ja, det er i hvert fald ikke mere usædvanligt, end at man fra vestlig side regnede med, at

[Lasse Budtz]

Sovjet blot skulle acceptere Reagans første nulløsning, hvilket socialdemokratiet aldrig nogen sinde har forestillet sig. Vi forestillede os straks fra starten, at nulløsningen var et udgangspunkt for forhandlingerne.

Så er der dette ulyksalige spørgsmål om de britiske og franske våben. Jeg mener ikke, at det er muligt at betragte de britiske og franske våben isoleret eller nationalt – faktisk hverken på den ene eller den anden måde, hvis jeg må udtrykke det på den måde. Det er europæiske våben, som er rettet mod Sovjetunionen, og vi kommer heller ikke uden om, at de bliver talt med i alle mulige forbindelser både på vestlig og østlig side. Det nærmer sig i hvert fald den for mig fuldstændig selvfølgelig tankegang, at man nu alvorligt og praktisk overvejer en sammenkobling af INF- og START-forhandlingerne, for så ville problemet med de franske og de britiske våben i hvert fald være løst. Så ville de automatisk blive forhandlet.

En sammenkobling er også af mange andre grunde blevet mere og mere nødvendig. F.eks. siger amerikanerne, at INF-problemet ikke mere blot er et europæisk problem, men et globalt problem. Deri er jeg for så vidt enig, idet der jo finder opstilling sted af russiske raketter på asiatisk område, og de russiske raketters rækkevidde er også meget bemærkelsesværdig i denne forbindelse.

Men dertil kommer, at forsvarsminister Weinberger ifølge New York Times den 21. marts i år har udstedt et direktiv, hvor han udtrykkelig giver forsvarsmagten i Amerika ordre til at integrere mellemdistanceraketter og langdistanceraketter i anvendelsen, så at sige. Det turde dog være beviset for, at det er aldeles nødvendigt at sammenkoble. Man kan ikke længere adskille disse våben. Man kan det heller ikke, fordi f.eks. de sovjetiske undervandsbåde dukker op overalt. Efter socialdemokratiets mening er der heller ingen som helst tvivl om, at de er dukket op i svensk farvand.

Jeg vil gerne sige et par ting til. Jeg må benytte mig af de korte bemærkninger og komme igen, men i første omgang vil jeg gerne sige: hvis vi nu tænker os, at man henhimod forhandlingsfristens udløb befinder sig i en situation, hvor der er gode tegn på, at man kan nå frem til en ordening, som ikke fører til vestlig opstilling, skal man så alligevel opstille de vestlige raketter, fordi man i

den ulyksalige dobbeltbeslutning nu engang har besluttet det? Det skal man da naturligvis ikke. Man skal derfor forlænge forhandlingsforløbet, det øger jo chancerne.

Jeg vil meget gerne gøre opmærksom på, at en så fremragende ekspert som Richard Bird fra det amerikanske udenrigsministerium sagde i en artikel i Washington Post, at de 572 vestlige raketter ikke på nogen måde forrykker det strategiske billede, ikke i ringeste grad. Han sagde faktisk, at både Øst og Vest på dette tidspunkt har så mange våben at smide i hovedet på hinanden fra et hvilket som helst sted på kloden nående et hvilket som helst punkt hos modparten, at det militærstrategisk ikke betyder noget, om vi opstiller de 572 raketter. Derfor synes jeg oprigtigt talt, vi skulle lade være med at gøre det.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg har et spørgsmål til almindelig opklaring, som jeg gerne vil stille hr. Lasse Budtz. Forestiller hr. Lasse Budtz sig virkelig, at vi skulle indregne de u-bådsbaserede franske og britiske raketter i forhandlingerne i Genève uden samtidig at stille krav til russerne om, at alt, hvad de har stående på u-både i Murmansk og i Østersøen, også skulle tælles med? Det tror jeg ikke hr. Lasse Budtz kunne forestille sig.

Derfor vil jeg gerne følge mit spørgsmål op med et næste: tror hr. Lasse Budtz, det ville gavne forhandlingsforløbet, hvis vi nu i den afgørende fase, hvor indrømmelserne gerne skulle til at komme – jævnfør Helmut Schmidts bedømmelse – begynder at sige: nu må I hellere snakke om noget helt andet end det, I har snakket om de sidste 3½ år?

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Ja, jeg kan godt forestille mig det. Men jeg kan også godt forestille mig, at det ville blive nemmere at gøre det, hvis man kobledede to sæt forhandlinger sammen. Der er ikke noget mærkeligt i, at man fra russisk side siger: vi bliver nødt til at tælle de europæiske atomvåben, der eksisterer, med ved mellemdistanceraketforhandlingerne, de andre sorterer jo som bekendt under START-forhandlingerne.

Udenrigsministeren har været så venlig at omtale det tyske socialdemokratis holdning. Jeg har en dansk oversættelse af den medde-

[Lasse Budtz]

else, det tyske socialdemokrati udsendte den 9. maj i år om partiets holdning. Deri står der:

»Målet for Genèveforhandlingerne om mellemdistanceraketterne er nu som før afslutningen af en aftale, som sikrer en så lav nedre afgrænsning af mellemdistancesystemer i Europa, så opstillingen af nye systemer på Forbundsrepublikkens territorium bliver overflødig.«

Man tilføjer lidt længere nede:

»At holde en endelig beslutning om stationering åben er i overensstemmelse med både ordlyd og ånd i NATO-dobbeltbeslutningen fra september 1979. Det er også den eneste praktiske mulighed for at påvirke begge forhandlingssiderne i Genève så længe som overhovedet muligt mod et forhandlingsresultat.«

Jeg må sige, det er en opfattelse, som i højeste grad dækkes også af det danske socialdemokrati. Vi mener, at alt, hvad vi har foreslået, og alt, hvad vi har opremset i dag, ligger inden for det, der er muligt i dobbeltbeslutningen.

Hvis jeg må gå videre og citere Egon Bahr, der som bekendt er SPDs meget fremtrædende og efter min mening meget fremragende ekspert på nedrustningsområdet. Han sagde ifølge Information den 10. maj:

»Hvis jeg på grundlag af vor viden i dag og den aktuelle forhandlingssituation skulle anbefale en stillingtagen til udstationering af raketterne, da ville jeg sige nej.«

Han tilføjer senere, at der er tre muligheder, man bør forfølge: at man udsætter forhandlingerne i 2 år, at man ikke udstationerer raketter i mellemtiden, og at INF-forhandlingerne og START-forhandlingerne sammenkobles. Jeg må igen sige, at det danske socialdemokrati er i fuldstændig overensstemmelse med det tyske.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg er lidt ked af denne smiden citater i hovedet på hinanden-leg, men jeg vil da gerne komme med et andet citat fra hr. Egon Bahr, der jo helt korrekt er betragtet som en af de ledende raketmodstandere i Forbundsrepublikken. Han deltog i en offentlig debat for et par uger siden i amerikansk TV sammen med bl.a. den britiske forsvarsminister Hesseltejn og Kissinger. Her sagde hr. Bahr,

at den endelige afgørelse om moderniseringen må tages i lyset af forhandlingssituationen ved årets udgang, og at målet må være at sikre en så væsentlig reduktion af SS-20erne, at vestlig deployering overflødiggøres. Jeg er helt enig med det citat af Egon Bahr.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg er ked af at måtte skuffe udenrigsministeren. Ifølge vores kilder i det tyske socialdemokrati er det stadig målet at træffe beslutningen ved en ekstraordinær kongres – jeg ved nu ikke, om den er ekstraordinær, men under alle omstændigheder en kongres – i slutningen af oktober og begyndelsen af november. Udviklingen i Genève kan tvinge det tyske socialdemokrati til at træffe beslutningen tidligere.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg skal anbefale det danske socialdemokrati at følge den realistiske holdning, som det tyske socialdemokrati følger, nemlig at sige: vi kan ikke før ved årets slutning tage stilling til disse ting, når vi har haft lejlighed til at se resultaterne i deres helhed.

Ole Bernt Henriksen (KF):

Her i anden omgang har jeg egentlig ikke så forfærdelig mange bemærkninger, men jeg ville godt vende tilbage til hr. Pelle Voigt. Jeg tror navnlig, det må være hr. Pelle Voigt. Det kan også være andre, men jeg synes, hr. Pelle Voigt klarest tegnede den linje, som jeg vil knytte et par bemærkninger an til. Hr. Pelle Voigt kom med nogle bemærkninger om, at hvis Vesten – efter at Sovjetunionen ensidigt og som en tyv om natten havde opstillet sine missiler stigende op til 351, uden at vi har foretaget os noget i den anledning – hvis vi gav os til på en eller anden måde at stille våben op, der lignede dette, så kunne Sovjetunionen blive så fornærmet, at hr. Andropov ikke ville forhandle længere. Hr. Pelle Voigt må rette mig senere, hvis jeg har opfattet ånden i det, hr. Pelle Voigt sagde, forkert, eller hvis jeg har misforstået SF. Dette minder mig overordentlig meget om den glidning, der var i europæisk politik op til Hitlerkrigen, hvor man i den engelske undergravende presse ustandselig skrev, at hvis

[Ole Bernt Henriksen]

Frankrig opstillede et forsvar ved Rhinen eller England et forsvar ved Vesterhavet, så kunne det risikere at fornærme hr. Hitler, sådan at nedrustningsforhandlinger, afrustningsforhandlinger, kontrolforhandlinger og andre forhandlinger blev umuliggjort.

Jeg har ikke noget imod, at man seriøst diskuterer, hvad russerne vil gøre. Jeg ser intet forkert i, at man tager hensyn til Sovjetunionens følelser. Somme tider tror jeg, at man tager lidt for lidt hensyn til Sovjetunionens følelser, det vil jeg meget gerne medgive. Jeg siger heller ikke, at man kan sammenligne Hitlers Tyskland med Andropovs Rusland, men vi er kommet på en forfærdelig åndelig glidebane, hvis vi som argumentation mod at tage forholdsregler mod noget, der er gennemført af en nation, der er vores modstander i forhold til det, der er hr. Lasse Budtz' og regeringens og min side, giver os til at forære modstanderne argumenter for, at de kan afbryde forhandlingerne. Jeg vil advare meget imod det. Hvor kan Sovjetunionen dog egentlig hente megen ammunition i retning af uforsonlighed, deployering og jeg ved ikke hvad fra debatten her i vore lande! Som sagt, jeg drager ingen sammenligninger mellem Andropov og Hitler, men jeg vil gerne advare mod denne linje i argumentationen.

Gert Petersen (SF):

Jeg forstår, at udenrigsministeren er tilhænger af pressionsens metode. Somme tider taler vi om, at dansk militær er indrettet, som om vi var en ministormagt. Udenrigsministeren føler måske, at han er udenrigsminister for en ministormagt, så at han har nogle pressionsmuligheder – og kan lide sådan noget. Jeg vil advare imod det, og jeg synes, udenrigsministeren selv leverede beviset for det.

Jeg vil godt sige, at disse oplysninger om fortsat udstationering af SS-20re vil jeg lige som hr. Pelle Voigt meget gerne efterhånden se dokumenteret.

Jeg skal ikke forlænge debatten her, men jeg kan henvise til adskillige oprustningsbølger, som blev begrundet i USA og i Vesten med en bestemt sovjetisk oprustning. Det mest berømte tilfælde var påstanden om de mange sovjetiske langdistanceraketter omkring 1958–59. Da man havde udlicnet, som

det hed, vestpå, viste det sig 4–5 år senere, at det var det rene løgn og latin: Sovjetunionen havde næsten ikke haft nogen langdistance-raketter. Sovjetunionen har mange SS-20re, og jeg mener bestemt, at den nok har 2–2½ gange så mange, som den havde i 1979, da dobbeltbeslutningen blev taget. Men hvorfor har den det? Sovjetunionen meddelte jo inden dobbeltbeslutningen, at hvis denne blev taget, ville man fortsætte udbygningen. Det lykkedes altså ikke at presse Sovjetunionen til at indstille sin udbygning, tværtimod, den er blevet forøget i al den tid, den er fortsat i al den tid. Det modsatte resultat af det, som NATO lovede sig selv, da man tog dobbeltbeslutningen og troede, at man gennem pression kunne få russerne til – selv om de havde sagt det modsatte – alligevel ikke at udstationere nye SS-20re.

Så er der spørgsmålet om de fransk-britiske raketter. Udenrigsministeren siger, at han da godt kan forstå, at samtlige våben må tælles med, når det drejer sig om det samlede nukleare styrkeforhold i Europa. Det var faktisk også, hvad man gjorde i NATOs dobbeltbeslutning fra december 1979. Der tales ikke om INF og mellemdistanceraketter. Der tales om TNF, hvilket betyder krigsskuepladsens kernevåben. Der er tale om dem alle.

Dernæst var det dog en fantastisk påstand, udenrigsministeren kom med om, at man i Genève kun forhandler om landbaserede mellemdistanceraketter. Hvor har udenrigsministeren det fra? Det hedder INF-forhandlinger. Det betyder Intermediate Range Nuclear Forces, mellemdistance nukleare styrker. Der er ikke noget som helst om, at det kun er landbaserede, som man har aftalt at forhandle om. Jeg ved ikke, hvor udenrigsministeren har fået den idé fra.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Hr. Gert Petersen siger, at jeg åbenbart føler mig som repræsentant for en ministormagt. Det synes jeg er meget uretfærdigt sagt. Det er ikke mig, men hr. Gert Petersens parti, der har smidt et forslag på bordet, der prøver at give indtryk af, at Danmark kan vende op og ned på forhandlingerne i Genève.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

[Gert Petersen]

Jeg havde ventet, at udenrigsministeren var kommet op og havde kommenteret mine stærke ord om, at det simpelt hen er urigtigt, når udenrigsministeren har forsøgt at bilde denne sal ind, at der er en aftale om, at man kun må forhandle om de landbaserede mellemdistanceraketter, idet INF som bekendt betyder noget betydelig mere end kun landbaserede. Det er dette betydelig mere, som er åbent for forhandling, naturligvis.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Så skal jeg gentage, hvad jeg sagde før, at INF-forhandlingerne i Genève drejer sig om de landbaserede mellemdistanceraketter, og at der på den sovjetiske side i alle de opstillinger, man har arbejdet med, jo heller ikke indgår de u-bådsbaserede raketter, der oven i SS-4, SS-5 og SS-20 findes i Østersøen og i Murmanskområdet. Det tror jeg også godt hr. Gert Petersen ved.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Men fra sovjetisk side indgår altså de u-bådsbaserede franske raketter. Sovjetunionen har ikke anerkendt, at det kun er de landbaserede, og det relevante svar fra Vestens side på det vil naturligvis være, at så må også de u-bådsbaserede sovjetiske raketter indgå. Det har i øvrigt den tidligere amerikanske nedrustningsminister, direktør Paul Warnke, foreslået i sit forslag, som i parentes bemærket ligger ret tæt op ad Andropovs. Det er ikke meget, det drejer sig om. De sovjetiske mellemdistanceraketter på u-både svarende til de franske – de hedder SSN-5 – er der ikke mere end en 30-40 stykker af. Det er dem, der er monteret om bord på Golf-u-bådene.

Så er der langdistanceraketterne. Hverken Sovjet eller nogen anden har talt om, at de skulle ind under disse eurostrategiske forhandlinger. De hører hjemme under SALT.

Men det rigtige svar fra Vestens side vil være: lad os så tage de til Englands og Frankrigs svarende u-bådsbaserede raketter ind, sådan som Warnke har foreslået. Det er som sagt ikke så mange, det drejer sig om, og det er måske derfor, Vesten ikke har foreslået det.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Ja men hovsa, dér kom hr. Gert Petersen da vist til at fortale sig, for det er jo fuldstændig rigtigt, at de eneste u-bådsbaserede raketter, der er med i de forhandlinger, der, som jeg korrekt sagde, handler om de landbaserede, er dem, der på den ene side af bordet bliver krævet medtaget. Det er Sovjetunionen, der kræver, at de franske og britiske u-bådsbaserede tages med. Det er altså det krav, som man fra SFs side mener at vi skal gå ned og støtte. Nå ja, så kunne man komme med det svar, som hr. Gert Petersen lægger op til – det var jo også lige præcis, hvad jeg sagde i starten – at skulle de regnes med, så skulle russernes selvfølgelig også regnes med. Det skal da være de samme ting, man taler om på begge sider af bordet. Men det tror jeg ikke vil gavne forhandlingerne, for som tidligere sagt har man nu forhandlet længe om de landbaserede. Hvis man begynder at snakke om noget helt andet, hvis man begynder at foretage den sammenkædning af de forskellige typer forhandlinger, som er forudset på et senere tidspunkt, hvis man begynder at gøre det allerede nu, så kan man kun forstyrre forhandlingerne, og det tror jeg egentlig ikke hr. Gert Petersen er ude på. Det er jeg heller ikke.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

For det første: jeg tror, at når man ikke vestfra har besvaret det sovjetiske ønske om at få medregnet bl.a. de franske u-bådsbaserede raketter positivt med et modforslag om så at få medregnet de sovjetiske søbaserede mellemdistanceraketter, så er det, fordi der er så få af de sidste i forhold til de vestlige. Der er 30 SSN-5 raketter med 60 sprængladninger i alt, som er placeret om bord på sovjetiske u-både. Det er deres mellemdistanceraketter til søs.

For det andet er der den totale asymmetri mellem Vest og Øst i raket- og atomudstyr, at Vesten fortrinsvis har satset på søbaserede raketter. Det ved udenrigsministeren også udmærket godt. Det præger jo også START-forhandlingerne. 75 pct. af USAs strategiske atomvåben er baseret til søs og kun 25 pct. til lands. Det er omvendt i Sovjetunionen, som er en landmagt. Frankrig og England er i høj grad også sømagter.

[Gert Petersen]

Man må naturligvis have det hele til at hænge sammen og kan ikke bare opløse det i landbaserede raketter, idet der er tale om en enorm ubalance og vil være det på grund af den opbygning, som af historiske grunde er foregået. For at få en balance må man også have de søbaserede raketter med ind i billedet, sådan som jeg endnu en gang henviser til at Paul Warnke har foreslået. Jeg vil anbefale udenrigsministeren at sætte sig ind i Warnkes forslag.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jo, man kan godt dele de forskellige raketter op og så forhandle om de forskellige områder hver for sig, for det er jo ikke lige meget, om en raket er landbaseret eller den står i en u-båd. Det gør en enorm forskel, når det drejer sig om træfsikkerhed, og mange andre tekniske forhold vil spille ind. Det er derfor, man for at få så enkle forhandlinger som overhovedet muligt fra starten netop har lagt an på først at forhandle om de landbaserede og så senere udvide forhandlingsområdet.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Der er uendelig ringe forskel på, om København eller Leningrad får en søbaseret eller en landbaseret fuldtræffer. Man vil ikke engang opdage det – de mennesker, som det går ud over. Derfor er det rimeligt at betragte det hele som en helhed, hvis man vil tale om balance og balanceret nedrustning og alt det dér.

Steen Folke (VS):

Det er noget utilfredsstillende at skulle afvikle denne debat under de meget stramme taletider, først 5 minutter og derefter kun korte bemærkninger. Jeg håber, vi får mulighed for en grundigere og mere uddybende debat under den forespørgsel, der er på dagsordenen om en uge.

Jeg var glad for hr. Lasse Budtz' svar til mig. Dels kunne jeg forstå, at man altså faktisk ikke støtter mellemløsningen, det amerikanske andet udspil til forhandling i Genève, dels er jeg glad for bekræftelsen af, at socialdemokratiet vil kræve, ligesom vi andre vil, at der ikke må ske forberedelser til opstilling af raketter. Altså som led i forsøg på at for-

længe forhandlingsfristerne må der også siges stop til de forberedelser, der er i gang, og som forbereder raketternes senere opstilling. Der var tilslutning fra socialdemokratiets side. Det var det eneste punkt, hvor jeg mener at hr. Lasse Budtz' ordførertale var lidt uklar, men jeg mener, at efter den sidste tilkendegivelse er der fuld tilslutning fra socialdemokratiet til det beslutningsforslag, som SF og VS har fremsat, og det er jeg meget glad for.

Jeg vil godt lige nævne et problem i hr. Lasse Budtz' synspunkter, som jeg ikke selv er ganske afklaret over for. Det er dette krav om at få sammenkædet INF- og START-forhandlingerne. Jeg mener, der er en masse logik i kravet og en masse gode ting i det. Jeg vil dog sige – i hvert fald for uden videre at støtte det krav – at det forudsætter en beslutning om fastfrysning. Hvis kravet om at sammenkæde INF- og START-forhandlingerne kædes sammen med et krav om fastfrysning, er jeg helhjertet tilhænger af at sammenkæde de to sæt af forhandlinger, og jeg mener som sagt, at der er en masse logik i det. Men hvis man ikke samtidig stiller kravet om fastfrysning, risikerer man, at sammenkædningen af INF og START bliver en sovepude, det trækker forhandlingerne ud i årevis, og hvis supermagterne i mellemtiden kan fortsætte med atomraketoprustning, mener jeg, man gør sagen en bjørnetjeneste. Jeg vil gerne høre, om socialdemokratiet er enig i denne betragtning, for i så fald er der i hvert fald på det punkt også etableret en enighed i substansen.

Der er ikke meget tid til at diskutere med nogen af de borgerlige ordførere i disse korte bemærkninger. Jeg vil gerne sige til hr. Arne Christiansen, der i første runde påstod, at det forslag, vi fremsatte her, var et forslag om ensidig vestlig nedrustning, at det er det værste sludder og vrøvl. Der står udtrykkeligt i forslaget her, at vi kræver reduktioner i antallet af SS-20 raketter, nedskæringer af de russiske raketter, det står der udtrykkeligt. Jeg har endda talt om drastiske reduktioner, og det er et krav, jeg gerne vil fastholde. Hvordan hr. Arne Christiansen får det til ensidig vestlig nedrustning, begriber jeg ikke.

Jeg vil godt gå ind for nogle ensidige nedrustningsskridt; det er bare ikke det, der står i dette forslag. Hvis vi får en fastfrysning, mener jeg, det kan være rigtigt at tage nogle

[Steen Folke]

ensidige skridt og så se, om modparten vil være med til at svare med andre ensidige skridt. Det mener jeg er en konstruktiv måde at få en nedrustning i gang på. Men uanset hvad jeg foreslår, hører hr. Arne Christiansen det jo nok på sin særlige modtagerfrekvens, så det er ikke sikkert, det trænger helt ind.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Vi har hørt så mange tal i dag, så jeg synes, det er rart at få et ekstra oveni, og det er, at der jo også er de franske FM-20 raketter, hvoraf der er 26. De har en rækkevidde på 3.000 km, og de er landbaserede, så det turde egentlig være ret rimeligt, at f.eks. sådanne raketter gik med, for de er europæiske og kan ramme Sovjetunionen.

Det direkte spørgsmål, som hr. Steen Folke rettede til mig, kan jeg besvare ved at citere mig selv – det er jo altid så behageligt at kunne det. Jeg sagde:

»Vi mener også, at ingen opstilling bør finde sted, mens der forhandles, så at antallet af de nuværende mellemdistancemissiler fastfryses. De franske og de britiske kernevåben bør tælles med, og INF- og START-forhandlingerne bør sammenkobles, hvorfor en fastfrysning også af antallet af de strategiske atomvåben bør gennemføres. Vi vil med andre ord gerne støtte forslag om fastfrysning og nedbygning af alle typer kernevåben og fremføringsmidler.«

Jeg mener, det besvarer hr. Steen Folkes spørgsmål til mig.

Pelle Voigt (SF):

Jeg vil spørge udenrigsministeren – som kom med nye oplysninger, der også har været fremme i aviserne, om en intensivering af opbygningen af SS-20 – om det, udenrigsministeren fortalte heroppefra. For det første: kan det dokumenteres, at det forholder sig sådan? For det andet: skal det, udenrigsministeren fortalte, forstås sådan, at Sovjetunionen nu har henlagt opstillingen af SS-20 raketter til det asiatiske område, og i hr. Emmert Andersens tempo i de næste fem måneder udelukkende vil opstille SS-20 raketter dér, og at gådens løsning måske er, at opstillingen i det europæiske område er indstillet? Er det det, ministeren prøver at fortælle os,

og er det noget, ministeren kan dokumentere? Det synes jeg da var interessant at få at vide.

Jeg vil egentlig meget gerne bede om ministerens kommentar til den rapport fra det amerikanske forsvarsministerium, som jeg citerede fra Politikens kronik i dag. Jeg vil godt have ministeren til at fortælle, at det i hvert fald er i uoverensstemmelse med Danmarks opfattelse af dobbeltbeslutningen, at det nødvendigvis må gå sådan. Jeg citerer igen fra kronikken:

»... at alle våben vil være på plads sidst i 1988.«

Det, der fremgår af denne rapport, må dog være i modstrid med Danmarks officielle opfattelse af dobbeltbeslutningen, håber jeg meget, for ellers er alle de argumenter, som udenrigsministeren er fremkommet med her i dag, faldet til jorden, eller også fører den amerikanske forsvarsminister kongressen bag lyset. Ingen af delene er egentlig særlig rar at tænke på.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg ved ikke, hvilken dokumentation jeg kan komme med, som vil tilfredsstille hr. Pelle Voigt. Hvis det var muligt, ville jeg såmænd gerne sørge for, at hr. Pelle Voigt kunne komme over og røre ved de pågældende raketter. Det er vel det, der er nødvendigt. U-både tror man vel heller ikke på, hvis man ikke selv har været ude at ride på dem. Så det at kræve dokumentation er jo en meget fiks manøvre.

Jeg har givet de oplysninger, som er de bedst tilgængelige for os på nuværende tidspunkt, og som er de seneste. Som det også fremgik af, hvad jeg sagde, er det ikke længere baser, der opføres i Europa, men baser, som på grund af SS-20 raketternes lange rækkevidde kan nå mål både i det nordlige og i det sydlige Europa. Jeg erindrede også om, at der er tale om et våben, som er uhyre mobilt, og som derfor meget, meget hurtigt vil kunne flyttes hen, hvorfra det kan nå mål i hele den europæiske del af NATO.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Udenrigsministeren nævnte u-både. Det synes jeg da netop er et godt eksempel på en dokumentation. I den svenske u-bådsrapport,

[Pelle Voigt]

som vi skulle have behandlet i et samråd i forsvarsudvalget i dag, hvis ikke denne debat havde været så længe, er der fotografier af spor af u-bådene, og der er henvisning til sonaroptagelser osv. Der er masser af dokumentation i den rapport, og den protest, som er udsendt af den svenske regering, og som har fået tilslutning fra det svenske kommunistparti, VPK, er jo også blevet fulgt op med en protest fra SF på baggrund af det dokumentationsmateriale, som er lagt frem i rapporten. Kunne man ikke forestille sig noget tilsvarende? Kunne udenrigsministeren i det mindste ikke fortælle, hvor disse oplysninger stammer fra, kilderne til disse oplysninger, for vi er jo i den lidt mærkværdige situation, at russerne stædigt påstår, at der ikke sker nogen opstilling, og at der faktisk ikke nogen steder fra, heller ikke fra USA, som burde være i stand til det, fremlægges beviser for det modsatte. Det forekommer mig som sagt stadig væk besynderligt i en tidsalder, hvor satellitteknologien har nået den udvikling, den har.

Jeg konstaterede med stor interesse, at udenrigsministeren ikke besvarede mit spørgsmål om det amerikanske forsvarsministeriums i Politikens kronik i dag omtalte rapport til den amerikanske kongres, hvor man tolker dobbeltbeslutningen sådan, at alle 572 raketter, uanset om vi piber eller synger, vil være opstillet i slutningen af 1988. Det synes jeg er interessant, og jeg kan da forsikre ministeren, at hvis han ikke ønsker at besvare eller kommentere spørgsmålet i dag, så skal jeg sørge for, at han senere får anledning til det.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Til hr. Lasse Budtz. Jeg tror nok, jeg igen kan være tilfreds med det svar, jeg fik, men det er nu ikke helt præcist, vil jeg sige. Hr. Lasse Budtz citerede sig selv for at sige: INF- og START-forhandlingerne bør sammenkobles, hvorfor en fastfrysning også af de strategiske atomvåben bør gennemføres. Der er ganske rigtig en vis sammenkobling i og med, at der står dette ord »hvorfor«. Sammenkoblingen er alligevel lidt uklar. Det, jeg gerne vil præcisere, er, at en sammenkædning af INF- og START-forhandlingerne er problematisk – hvis man virkelig ønsker

nedrustning – hvis ikke der sker denne sammenkædning med fastfrysningen. Jeg har forstået, at socialdemokratiet går ind for både sammenkoblingen og fastfrysningen, og det er altså godt nok – det er jeg enig i – men jeg mener altså, at det er problematisk at få sammenkædningen mellem INF og START, hvis ikke der sker denne fastfrysning. Det fornemmer jeg måske også er hr. Lasse Budtz' synspunkt, og måske er det også det, der ligger gemt i denne formulering, sådan kan man i hvert fald nok læse den.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Den fg. formand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, bekræfter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

21) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 105:

Forslag til folketingsbeslutning om kommunernes mulighed for at erklære sig som atomvåbenfri områder.

Af Birthe Hansen (SF) m.fl.

(Fremsat 27/4 83).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Vi er nødt til at have nogle regler for, hvad der er folketingets overordnede kompetence, og hvilke beføjelser kommunerne har. Der må være nogle principper for, hvad kommunerne skal tage sig af, og hvad de må afholde sig fra at sætte på dagsordenen.

Udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål hører helt klart til den sidste kategori, der ikke kan sættes på dagsordenen. Her er der nemlig ikke tale om et kommunalt emne,